

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNA ZA ROK 2013

NAZWA ORGANIZACJI:

STOWARZYSZENIE POMOCY I INTERWENCJI SPOŁECZNEJ

SIEDZIBA STOWARZYSZENIA:

00-513 WARSZAWA, UL. NOWOGRODZKA 7 LOK. 14; tel./fax: (22) 622 96 33

DATA WPISU DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ: 25.06.2002 r.

DATA WPISU ZMIAN DANYCH WPROWADZONYCH W KRAJOWYM REJESTRZE SĄDOWYM: 01.07.2011 r.

NR KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO (KRS): 0000119136

NR REGON: 010243025

DATA PRZYZNANIA STATUSU ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO (OPP): 19.08.2010 r.

ZARZĄD STOWARZYSZENIA ZGODNIE Z KRS:

Ewa Małgorzata Jagodzińska - Prezes (do czerwca 2013)

Bolesław Czesław Michalski - Skarbnik

Tadeusz Sławomir Wieszczyk – Sekretarz; p.o. Prezesa

**CELE STATUTOWE STOWARZYSZENIA POMOCY I INTERWENCJI
SPOŁECZNEJ:**

1. Obrona godności i ochrona praw osób, rodzin i środowisk, zagrożonych oraz dotkniętych sytuacjami kryzysowymi; pokrzywdzonych przez różne okoliczności życiowe, niewydolnych psychospołecznie, w tym zwłaszcza osób bezdomnych, ofiar przemocy w rodzinie, ofiar innych przestępstw, osób z problemem uzależnień i współuzależnień oraz innych osób, narażonych na dyskryminację, dezintegrację i wykluczenie społeczne.
2. Organizowanie na rzecz osób dorosłych, dzieci i rodzin, doświadczających sytuacji kryzysowych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, wszechstronnej pomocy w ich powrocie do normalnego, bezpiecznego życia w społeczeństwie.
3. Rozwijanie i upowszechnianie systemowych działań - w zakresie pomocy, readaptacji i profilaktyki społecznej, interwencji kryzysowej oraz ochrony i promocji zdrowia - sprzyjających przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów, związanych z różnymi dysfunkcjami psychospołecznymi.
4. Edukacja społeczna, promocja działań prewencyjnych i pomocowych oraz inicjatyw obywatelskich, sprzyjających wzmocnieniu postaw prospołecznych w zakresie rozwiązywania problemów osób, zagrożonych wykluczeniem społecznym.
5. Propagowanie wartości i idei, umożliwiających budowanie współpracy i integracji społecznej oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego.
6. Upowszechnianie idei promocji i organizacji wolontariatu.

STOWARZYSZENIE REALIZUJE SWOJE CELE POPRZEZ:

1. Tworzenie, wdrażanie i upowszechnianie programów pomocy dla osób, znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, zagrażających ich egzystencji, zdrowiu i życiu, zwłaszcza dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, ofiar przemocy domowej, ofiar handlu ludźmi, ofiar innych przestępstw, osób niesamodzielnymi i biernymi życiowo, pozbawionych dostatecznego wsparcia społecznego.
2. Opracowywanie i upowszechnianie programów edukacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży oraz rodziców w obszarze: przeciwdziałania przemocy w rodzinie, bezpieczeństwa w miejscach publicznych; wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, aktywności społeczno-zawodowej osób dorosłych, rozbudzania odpowiedzialności rodzicielskiej i aktywności obywatelskiej.

3. Powoływanie oraz prowadzenie ośrodków wsparcia i schronisk, mieszkań chronionych / readaptacyjnych, punktów interwencyjno – konsultacyjnych punktów poradnictwa obywatelskiego, punktów pomocy medycznej, noclegowni, specjalistycznych poradni, placówek szkolnych i pozaszkolnych, ośrodków szkolno - wychowawczych oraz innych placówek wsparcia społecznego, psychopedagogicznego i zdrowotnego o charakterze stacjonarnym i ambulatoryjnym.
4. Powoływanie i organizowanie klubów i centrów integracji społecznej oraz spółdzielni socjalnych.
5. Udzielanie osobom w sytuacjach kryzysowych wszechstronnej pomocy: socjalnej, prawnej, psychologicznej, pedagogicznej i medycznej oraz prowadzenie doradztwa zawodowego i poradnictwa pracy.
6. Współdziałanie z instytucjami i urzędami państwowymi oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami na terenie kraju i zagranicą, działającymi na rzecz osób wymagających wsparcia psychospołecznego.
6. Prowadzenie prelekcji, wykładów, warsztatów, szkoleń.
7. Organizowanie i prowadzenie seminariów, konferencji oraz wszelkiego typu kształcenia w kierunku podnoszenia kwalifikacji wolontariuszy i osób oraz środowisk, zajmujących się pomaganiem osobom w kryzysach.
8. Prowadzenie działalności wydawniczej, edukacyjnej, publicystycznej.
9. Prowadzenie akcji społecznych, działań medialnych, promocyjnych, zbiórek publicznych.

W roku 2013 **STOWARZYSZENIE POMOCY I INTERWENCJI SPOŁECZNEJ** (do 30 czerwca 2010 r. funkcjonujące pod nazwą **STOWARZYSZENIE POMOCY BEZDOMNYM**) realizowało swoje zadania w ramach powołanych placówek pomocowych:

➤ **POGOTOWIA INTERWENCJI SPOŁECZNEJ (skrótowo: PIS); DZIAŁAJACEGO OD 1993 r.** - placówki świadczącej poradnictwo socjalne, prawne i pomoc materialną dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością;

➤ **OŚRODKA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE „DOM” (skrótowo: OŚRODEK „DOM”), KTÓRY FUNKCJONUJE OD 1999 r.**- stacjonarnej placówki interwencyjno-terapeutycznej z zapleczem hostelowym i programem kompleksowej pomocy dla kobiet i dzieci, dotkniętych i zagrożonych przemocą domową. Ośrodek prowadził również poradnictwo ambulatoryjne dla osób, nie wymagających schronienia;

➤ OŚRODKA WSPARCIA DLA KOBIET Z MAŁOLETNIAMI DZIEĆMI I

KOBIET W CIĄŻY „ETEZJA”, DZIAŁAJĄCEGO OD KWIETNIA 2013 r. (NA ZLECENIE MIASTA ST. WARSZAWA) – stacjonarnej placówki dla kobiet oraz pozostających pod ich opieką dzieci – osób pozbawionych możliwości przebywania w swoim dotychczasowym miejscu zamieszkania.

INFORMACJA DOT. DZIAŁANOŚCI GOSPODARCZEJ:

Stowarzyszenie nie jest wpisane do rejestru przedsiębiorców (nie prowadzi i nie prowadziło działalności gospodarczej). Podejmowane przez Stowarzyszenie działania miały charakter non-profit.

INFORMACJA O POWIERZONYCH W RAMACH DOTACJI, ZREALIZOWANYCH I ROZLICZONYCH PROJEKTACH W 2013 r.

Stowarzyszenie Pomocy i Interwencji Społecznej realizowało następujące projekty:

a) w ramach działalności Pogotowia Interwencji Społecznej

1. Działania socjalno – pomocowe polegające na prowadzeniu punktu poradnictwa dla osób bezdomnych w Pogotowiu Interwencji Społecznej - dotacja Urzędu m.st. Warszawy w ramach trzyletniego programu - **45.000zł**
2. Prowadzenie Pogotowia Interwencji Społecznej – dotacja Wojewody Mazowieckiego – **10.000zł**

b) w ramach Ośrodka dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „DOM”

1. Zapewnienie kompleksowej i interdyscyplinarnej pomocy specjalistycznej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie dotacja m.st. Warszawy w ramach 3 letniego kontraktu – dotacja m.st. Warszawy - **356.615,00 zł.**
2. Działania profilaktyczne, edukacyjne i interwencyjne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i towarzyszącej im przemocy adresowane do profesjonalistów i mieszkańców Dzielnicy Praga-Południe– dotacja Zarządu Dzielnicy Praga Południe – **45.000,00 zł.**
3. Przeciwdziałanie bezdomności. „DOM NOWYCH SZANS” - ochrona i aktywizacja psychospołeczna podopiecznych Ośrodka DOM, dotkniętych i zagrożonych bezdomnością. – dotacja Wojewody Mazowieckiego - **40.000,00 zł.**

c) w ramach Ośrodka Wsparcia dla Kobiet z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży „Etezia”:

1. Zadanie od dnia 2 kwietnia 2013 r. do 31 marca 2014 r. wspierane przez Urząd Miasta pn.: „Organizacja schronienia i całodobowego wsparcia dla kobiet z małoletnimi dziećmi i kobiet w cięży w Warszawie przy ul. Chlubnej 9A - 9D” - **370.000,00 zł.**

2. Zadanie od dnia 1 lipca do 31 grudnia 2013 r. wspierane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności” - **80.900,00 zł.**

3. Zadanie wspierane przez Urząd Wojewody Mazowieckiego w okresie od dnia 1 lipca do 31 grudnia 2013 r. pn. „Zaradna Mama- od bezdomności do samodzielności” wzrost kompetencji rodzicielskich i społecznych matek ośrodka „Etezia” przy ul. Chlubnej 9A-9D w Warszawie - **20.000,00 zł.**

Stowarzyszenie podejmowało starania dot. pozyskiwania dla swoich podopiecznych artykułów spożywczych, środków higienicznych, leków, odzieży. Wśród sponsorów istotnego wsparcia udzielili:

❖ na rzecz Ośrodka „DOM”:

- **Beata Mrowiec i Joanna Zielenin ze Współpracownikami TJX Poland sp. z o. o.**, ul. Marszałkowska 104/122, 00- 017 Warszawa (przelanie na nasze konto środków na kontynuację naszej działalności);
- **Nina Błaszczyk ze Współpracownikami Media Com**, ul. Postępu 6, 02- 676 Warszawa (hojna darowizna z okazji Świąt Bożego Narodzenia w postaci: wersalki, sprzętu AGD, narzut, słodyczy, środków czystości, kosmetyków, żywności; obdarowanie dzieci z okazji Dnia Dziecka: słodycze, napoje, gry, zabawki, książki, wejściówki do kin i ZOO);
- **Texel sp. z o. o.**, ul. Gopłańska 6A, 02- 954 Warszawa (darowizna w postaci żywności, słodyczy, pieluch);
- **Kinga Dębska**, ul. Bobrowiecka 3A m. 30, 00- 728 Warszawa (święteczne upominki dla mieszkank Ośrodka, przeprowadzenie zbiórki kosmetyków i odzieży, osobista wizyta i rozmowy wspierające z podopiecznymi);
- **Samorząd Studencki Wyższej Szkoły Cła i Logistyki**, ul. Jagiellońska 82, 03- 301 Warszawa (upominki święteczne dla dzieci, stałe wspieranie darami w postaci zabawek i słodyczy);
- **Shrack Seconet sp z o. o.**, ul. Domaniewska 44A, 02- 672 Warszawa (darowizna w postaci słodyczy, kosmetyków, przyborów szkolnych, zabawek, kalendarzy);

- **Hotel Radisson (Dyrekcja i Pracownicy)**, ul. Grzybowska 24, 00- 132 Warszawa (organizacja i przeprowadzenie prac remontowych w naszej placówce, ufundowanie i zainstalowanie mebli);
- **Mariusz Jastrzębski- Telepizza**, ul. Rogalskiego 1F, 03- 982 Warszawa (bezpłatne dostarczanie pizzy z okazji Dnia Dziecka);
- **Katarzyna Głuska- Żeńska Sekcja RC Legia Warszawa** (zaproszenie na III Turniej Mistrzostw Polski Kobiet w Rugby, darowizna w postaci środków spożywczych i chemicznych);
- **Magdalena Augustyniak, Małgorzata Foremniak i Agata Reczulska we współpracy z Fundacją „ Pomóż Innym”**(przeprowadzenie warsztatów wizażu dla kobiet, przekazanie zastawów kosmetyków podopiecznym);
- **Magdalena Malinowska**, ul. Dynarska 1/ 23, 01- 493 Warszawa (darowizna w postaci pieluch, ubranek i zabawek dla dzieci);
- **Pracownicy i Słuchacze Centrum Szkolenia Policji**, ul. Zegrzyńska 121, 05- 119 Legionowo (darowizna w postaci żywności, ubrań, obuwia, zabawek, środków czystości);
- **Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 342 im. Jana Marcina Szancera**, ul. Strumykowa 21A, 03- 138 Warszawa (przekazanie na rzecz placówki sumy 430 zł);
- **Fundacja „Dbam o Zdrowie”** (karty ePRUF – zakup leków - 6.300 zł
- ❖ na rzecz Ośrodka „Etecja”:
- Fundacja „Orange”- w ramach wolontariatu pracowniczego dostosowanie sali zabaw do zajęć z dziećmi: pomalowanie ścian, wyposażenie sali oraz zakup prezentów Bożonarodzeniowych dla dzieci;
- Sklep „Auchan”- przekazanie 1700 zł na rzecz dzieci z Ośrodka oraz zabawek i parasoli do piaskownicy;
- Stowarzyszenie „Inicjatywa mieszkańców Białołęki” — przekazanie artykułów spożywczych i higienicznych dla podopiecznych Ośrodka;
- Centrum Szkolenia Policji w Legionowie – przekazanie artykułów spożywczych, czystościowych i biurowych dla podopiecznych Ośrodka;
- Farma Dyń — przekazanie dyń dla podopiecznych Ośrodka.
- ❖ na rzecz Ośrodka „DOM”, Ośrodka „Etecja” oraz Pogotowia Interwencji Społecznej:
- Bank Żywności SOS (artykuły spożywcze dla podopiecznych trzech placówek).

Wszystkie realizowane przez Stowarzyszenie projekty w całości mieściły się w zakresie działalności pożytku publicznego Organizacji. Nie wiązały się one z jakąkolwiek odpłatnością dla odbiorców.

Stowarzyszenie nie zalegało z opłacaniem należności z tytułu zobowiązań podatkowych/składek na ubezpieczenia społeczne i nie było objęte wykluczeniem z prawa otrzymania dotacji ze środków publicznych na okres 3 lat wydanym pomiędzy 30 kwietnia 2007 r. a 31 grudnia 2009 r. na mocy przepisów art. 145 ust. 6 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. nr 249, poz. 2104)

Stowarzyszenie zatrudniało w 2013 r.:

- 6 pracowników socjalnych w ramach umów o pracę (2 osoby na etatach w Ośrodku „DOM”, 3 osoby na etatach w ośrodku „Eteżja” 1 osoba ½ etatu w Pogotowiu Interwencji Społecznej);
- 2 psychologów w ramach umów o pracę (2 osoby x ½ etatu w Ośrodku „DOM” oraz psycholog w ramach ½ etatu i pedagoga w ramach ½ etatu w Ośrodku „Eteżja”);
- Dyrektor Ośrodka „DOM” w ramach umowy o pracę (etat) oraz kierownik Ośrodka wsparcia „Eteżja” umowa o pracę (etat);
- Koordynator Pogotowia Interwencji Społecznej (umowa-zlecenie);
- 4 opiekunów pedagogicznych w Ośrodku „DOM” (umowy-zlecenia na pełnienie dyżurów opiekuńczo-interwencyjnych) oraz 7 opiekunów pedagogicznych w Ośrodku „Eteżja”;
- 2 terapeutów w ramach umów zleceń w Ośrodku „DOM” do pracy z dziećmi: socjoterapeuta; terapeuta pedagogiczny (reedukator);
- 2 opiekunki dziecięce do pracy z dziećmi w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy-zlecenia);
- terapeuta dziecięcy oraz reedukator w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- lekarz pediatra w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- coach w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- instruktor zajęć sportowych dla dzieci w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- 2 osoby do obsługi strony www. w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- 7 prelegentów w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);
- 3 terapeutów w ramach umów zleceń w Ośrodku „DOM” do pracy z dorosłymi kobietami (do prowadzenia grupy wsparcia i warsztatów);
- prawnik w Ośrodku „DOM” (umowa-zlecenie) oraz prawnik w Ośrodku „Eteżja” (w ramach umowy- zlecenia);

- 1 lekarza psychiatrę w Ośrodku „DOM” - umowy-zlecenia;
- superwizor pracy Zespołu Ośrodka „DOM” oraz superwizor Ośrodka „Etezja” (umowa z podwykonawcą);
- księgowa Stowarzyszenia wraz z asystentem (umowy-zlecenia).

Ponadto w Stowarzyszeniu istotne działania wspierające, potrzeby Organizacji oraz prace na rzecz podopiecznych, wykonywali wolontariusze:

- 4 osoby w Pogotowiu Interwencji Społecznej (2 prawników; doradcy w zakresie spraw administracyjno-prawnych, 2 pracownicy gospodarczo-techniczni);
- 44 osoby w Ośrodku „DOM” - organizowali zajęcia aktywizujące dla kobiet, pomoc szkolną i socjopedagogiczną dla dzieci oraz imprezy okolicznościowe, takie jak np. *Dzień Dziecka, Dzień Matki, Mikołajki, Święta Wielkanocne, Święta Bożego Narodzenia*. Wspierali także działania biurowe i socjalne pracowników Ośrodka. Jedna z osób udzielała porad prawnych (adwokat);
- 23 osoby w Ośrodku „Etezja”- osoby te, organizowały zajęcia dla dzieci i pomagały w pracach biurowych. Ponadto świadczyli specjalistyczną pomoc poprzez konsultacje pediatryczne, farmaceutyczne, a także jako położna, coach, trenerka noszenia dzieci w chustach, Dula.

Członkowie Zarządu Stowarzyszenia za wykonywane prace na rzecz funkcjonowania Organizacji nie pobierali wynagrodzenia.

SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁALNOŚCI PROWADZONEJ PRZEZ STOWARZYSZENIE POMOCY I INTERWENCJI SPOŁECZNEJ W 2013 ROKU

I Wprowadzenie do problematyki, którą zajmowała się organizacja w ramach działań prowadzonych na rzecz osób bezdomnych

Zgodnie z założeniami statutowymi Stowarzyszenia Pomocy i Interwencji Społecznej, stojąc przed koniecznością udzielania wielorakiej, kompleksowej pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością, ofiarom przemocy w rodzinie, samotnym matkom i kobietom w ciąży organizacja prowadzi trzy programy pomocowe:

➤ **Pogotowie Interwencji Społecznej**, powstałe 23 sierpnia 1993 r. jako placówka

niestacjonarna świadcząca pomoc ludziom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością, niezaradnym życiowo, pozostającym w ubóstwie. Obecnie Pogotowie Interwencji mieści się przy ul. Nowogrodzkiej 7 lok. 14.

➤ **Ośrodek dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „DOM”** przy ul. Walecznych 59 w

Warszawie, który rozpoczął swoją działalność od 01 stycznia 1999r. Jest to placówka interwencyjno- terapeutyczna, z wypracowaną ofertą pomocy stacjonarnej dla osób znajdujących się w bezpośrednim zagrożeniu przemocą domową. Ośrodek „Dom” posiada również program pomocy ambulatoryjnej obejmujący kompleksową pomocą specjalistyczną osoby doznające przemocy w rodzinie.

➤ **Ośrodek Wsparcia dla Kobiet z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Ciąży „Etezja”**,

który rozpoczął swoją działalność od 2 kwietnia 2013 r. (na zlecenie miasta St. Warszawa). Jest to stacjonarna (całodobowa) placówka dla kobiet oraz pozostających pod ich opieką dzieci, oferująca czasowe zamieszkiwanie i kompleksową pomoc specjalistyczną oraz aktywizację społeczno-zawodową. W Ośrodku przebywać może do 130 osób. Ośrodek składa się z czterech pawilonów w każdym z nich mieści się 8 segmentów mieszkalnych (dwa pokoje połączone ze wspólną łazienką), pralnia, magazyn, pomieszczenie biurowe, dwie kuchnie, sala dziennego pobytu, pokój spotkań.

II Opis prowadzonych w 2013 roku działań w placówkach Stowarzyszenia:

POGOTOWIE INTERWENCJI SPOŁECZNEJ (PIS)

Pogotowie Interwencji Społecznej (PIS) w minionym roku realizowało program pomocowy poza-stacjonarnej placówki Stowarzyszenia Pomocy i Interwencji Społecznej poprzez prowadzenie poradnictwa specjalistycznego i informacji społecznej oraz systemu oddziaływań dążących do usamodzielnienia podopiecznych. Program obejmował różne działania zarówno te dotyczące tzw. doraźnego ratownictwa społecznego w sytuacji kryzysu, mające na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych, jak i te o charakterze długofalowym, których zadaniem było przywrócenie jednostki do samodzielnego

funkcjonowania. Wynikały one z założenia, że pomoc pojmujemy jako system oddziaływań opiekuńczych, których celem jest optymalne usamodzielnienie człowieka i uzdolnienie do samodzielnej egzystencji społecznej.

W okresie **od dnia 01.01.2013 do 31.12.2013** przyjęliśmy ogółem **2.557** interesantów, w tym **511** kobiet (**ok. 30 osób dziennie**). Zarejestrowaliśmy i założyliśmy w drodze wywiadu „Kartę Usług PIS” **253** podopiecznym, wszystkim tym, którzy zgłosili się po raz pierwszy. Dzięki dofinansowaniu działalności Pogotowia Interwencji Społecznej umożliwiliśmy bezpłatne wyrobienie zdjęć dowodowych **338** osobom bezdomnym. Zagubienie, kradzież lub wymiana dowodu na nowy stanowiły główną przyczynę braku dokumentu.

Z osobami zgłaszającymi się po raz pierwszy, pracownicy socjalni przeprowadzili **pogłębiony wywiad środowiskowy**, który pozwolił na ustalenie odpowiednich form pomocy (pomoc medyczna, dożywianie, przekazanie odzieży, pomoc prawna i wsparcie psychopedagogiczne) oraz zaplanowanie dalszych działań. Wśród osób zgłaszających się większość stanowili mieszkańcy noclegowni i schronisk warszawskich, przebywający na działkach lub w pustostanach, w mniejszość znalazły się osoby posiadające lokum – bezradne i ubogie.

Wobec części podopiecznych podejmowaliśmy działania interwencyjne m.in. w urzędach, Ośrodkach Pomocy Społecznej, sądach, zakładach pracy, schroniskach i noclegowniach (wychowankowie domu dziecka, zagrożeni eksmisją, eksmitowani, bezdomni opuszczający zakłady karne itp.).

W omawianym okresie z **533** podopiecznymi przeprowadziliśmy **rozmowy o charakterze terapeutycznym i wspierająco-motywuujące** do dalszych działań takich jak: podjęcie pracy, kursów zawodowych, leczenia - w tym odwykowego, nawiązanie kontaktu z rodziną czy kuratorem sądowym, podjęcie starań o uzyskanie lokalu mieszkalnego, stopnia niepełnosprawności i innych.

W ramach **poradnictwa specjalistycznego** udzielono **153** profesjonalnych porad prawnych, przy czym w części tych spraw włączono się dodatkowo w ich sprawne załatwienie (pomoc w pisaniu pism urzędowych, pozwów, próśb itp.). W poradnictwie prawnym ma swój udział również kierownik placówki, posiadający wiedzę merytoryczną uprawniającą do świadczenia takiej pomocy. Wsparcie takie dotyczy wielu podopiecznych w toku bieżącej pracy PIS.

Pogotowie Interwencji Społecznej pełni także funkcje **biura porad i wsparcia obywatelskiego**. Tej formy pomocy (udzielanie informacji różnych, uzyskanie pisemnego poparcia w konkretnej sprawie, wydanie mapek, wykazów i informatorów, skorzystanie z kserokopiarki i telefonu dla załatwienia istotnych spraw osobistych) udzieliliśmy **1.032** razy. W ramach współpracy z innymi placówkami i instytucjami wydano **1.218 zaświadczeń i skierowań**.

W okresie sprawozdawczym z **poradnictwa specjalistycznego i informacji społecznej** udzieliliśmy **1.185** razy osobom bezdomnym i innym potrzebującym – porady prowadzone były przez pracownika socjalnego, prawnika i kierownika placówki. Dodatkowo **pomocy socjalnej** w formie rzeczowej udzieliliśmy **1.620** razy, w tym pomocy w postaci **artykułów**

żywnościowych udzielono **1.151** razy, a **456** razy wydano **środki czystościowo-higieniczne**, a **13** osób uzyskało odzież.

Niezwykle ważne jest, iż w przypadku bezpośrednich sytuacji kryzysowych i braku reakcji ze strony odpowiednich instytucji i służb podjęto **102 interwencje**. Miały one zarówno charakter rozmów telefonicznych jak i pism.

Wobec osób zwalnianych z zakładów karnych i aresztów śledczych, pierwszym krokiem podejmowanym przez pracowników socjalnych placówki było zabezpieczenie noclegu w ośrodkach oraz zmotywowanie podopiecznych do nawiązania kontaktu z kuratorem sądowym (m.in. w przypadku warunkowego zwolnienia) w celu wskazania miejsca pobytu. Następnie po głębszym wywiadzie ustalano w zależności od indywidualnych potrzeb dalsze formy pomocy doraźnej lub długofalowej tj. pomoc prawną, medyczną, rzeczową w postaci wydania artykułów higienicznych, żywnościowych, odzieżowych, pomoc w wyrobieniu zdjęć do dowodu osobistego, a także pomoc terapeutyczną, informacyjną i inne. Z wiedzy jaką posiadamy wynika, że wielu osadzonych nie ma akceptacji ani żadnego wsparcia ze strony rodziny. Bardzo często dochodzi do konfliktów rodzinnych co w konsekwencji prowadzi do wymeldowania z pobytu stałego, w wyniku czego osoby karane stają się osobami bezdomnymi, bez perspektyw na przyszłość.

Zarówno osoby karane jak i wychowankowie domów dziecka po opuszczeniu domów dziecka lub innej placówki opiekuńczo - wychowawczej powinny obligatoryjnie otrzymywać lokale mieszkalne, ponieważ nie są winne temu, że przeszły przez niedoskonały system wychowania.

Niezwykle ważna dla readaptacji społecznej osób zwalnianych z zakładów karnych jest współpraca pracownika socjalnego z kuratorami sądowymi. W tym zakresie współpracę taką z warszawskimi sądowymi uważamy za bardzo dobrą. Sprawy podopiecznych sądu a jednocześnie interesantów Stowarzyszenia omawiane są z reguły w każdej potrzebnej sytuacji. Największy problem stanowią sprawy podopiecznych nie posiadających stałego miejsca pobytu lub z miejscem stałym pobytu, lecz nie posiadających żadnego dobytku. Takie osoby wymagają szczególnej uwagi i pomocy. Nasze Stowarzyszenie udzieliło **63** razy pomocy osobom karanim bez żadnych środków do życia.

W omawianym okresie, tak jak zwykle, udzielaliśmy pomocy bezdomnym i innym potrzebującym przebywającym na terenie Warszawy, także mieszkańcom schronisk i noclegowni pozostających w sytuacji kryzysu. Zgłaszający się z problemami, to najczęściej osoby z tzw. syndromem bezdomności lub pozostający w niemożności poradzenia sobie z trudną sytuacją życiową. Głównie byli to mężczyźni w wieku aktywności zawodowej pochodzący z rodzin dysfunkcyjnych, w mniejszości znalazły się kobiety w trudnej sytuacji materialnej. Istotną grupę stanowiły osoby uzależnione od alkoholu, zaburzeni psychicznie, osoby zwalniane z zakładów karnych, ofiary przemocy, samotne matki, czy wychowankowie domów dziecka.

PIS prowadzi odpowiednie rejestry i dokumentację, w tym także profesjonalną dokumentację medyczną m.in. dla oceny realizowanego programu informacji i opieki. Każdy podopieczny posiada założoną „KARTĘ USŁUG PIS” a osobom współpracującym w ramach

indywidualnego planu wychodzenia z bezdomności dodatkowo zakładano Kwestionariusz Kontaktów i Indywidualny Plan Działań z Podopiecznym. Oceniamy, że **długofalowe działania w zakresie wychodzenia z bezdomności** (dotyczy sfery psychicznej podopiecznych w zakresie gotowości do zmiany stylu życia) mamy zaprogramowane wobec ok. **60** osób.

Działalność Pogotowia Interwencji Społecznej, ilość prowadzonych spraw oraz zgłaszających się każdego dnia osób, potwierdzają konieczność istnienia punktu pomocy tego typu. Pomimo powstających na terenie stolicy nowych placówek nadal możemy twierdzić, że nieodzowna jest działalność PIS-u, który świadczy kompleksowo pomoc bezdomnym w rozwiązywaniu przeróżnych problemów. Znaczna część naszych podopiecznych darzy nas ogromnym zaufaniem powierzając nam osobiste, często bardzo trudne dla nich sprawy oraz wierząc, że poza uważnym wysłuchaniem, mogą również liczyć na życzliwą, bezinteresowną pomoc.

OŚRODEK DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE „DOM” w 2013 r.

I Charakterystyka problemu, którego dotyczyły działania Ośrodka dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Dom” (skr. Ośrodka „DOM”) w 2013 r.

1. Przemoc w rodzinie *definiowana jest jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi / członkom rodziny, naruszające jego/ ich prawa i dobra osobiste oraz powodujące cierpienia i szkody.*

Według innej definicji **przemoc w rodzinie** *zwana też **przemocą domową** dotyczy wszelkich zachowań polegających na złym traktowaniu fizycznym, seksualnym lub psychologicznym osób, które mają ograniczone możliwości samoobrony.* Obejmuje ona:

- 1) nieuprawnione stosowanie siły fizycznej lub presji psychicznej,
- 2) nieodpowiednie sprawowanie władzy rodzicielskiej wobec dzieci,
- 3) naruszenie równości praw małżonków w związku,
- 4) próby podtrzymywania autorytetu za pomocą siły i przymusu,
- 5) zaniedbania lub błędy w opiece nad osobami jej wymagającymi w rodzinie.
- 6)

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie **przemoc w rodzinie** rozumie się jako *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób w rodzinie w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*

Przemoc domowa nie jest czynem jednorazowym, często ma długą, nawet kilkuletnią historię. Analiza związków, w których kobiety były maltretowane, ujawnia, że w pierwszych latach rozwijania się przemocy występują często specyficzne cykle przemocy składające się z trzech powtarzających się faz: *fazy narastania napięcia, fazy ostrej przemocy, fazy „miesiąca miodowego”.*

Cykle przemocy mogą trwać przez wiele lat, a przemoc z czasem się nasila, doprowadzając osoby nią dotknięte do poważnych szkód osobistych (zaburzeń zdrowia fizycznego, psychicznego, nałogów, prób samobójczych, itp.).

Wyżej wymienione definicje przemocy w rodzinie służyły pracownikom Ośrodka „DOM” w ich działaniach diagnostyczno-interwencyjnych.

2. Dane statystyczne dot. zjawiska przemocy w rodzinie

Z dostępnych statystyk Policji (źródło: www.policja.pl) wynika, że przemocą w rodzinie dotkniętych w 2013 r. było **86 797 osób**; w tym **58 310 kobiet, 19 254 małoletnich i 9 233 mężczyźni**. **Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc – 61 450; w tym liczba podejrzewanych o przemoc kobiet - 4 440, liczba podejrzewanych sprawców mężczyźni – 56 755, liczba podejrzewanych sprawców nieletnich – 255**. Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu- 37 650; w tym kobiet - 1 289, mężczyźni – 36 327, nieletnich - 34. Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza) – 426. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” – 61047 (w tym 50 934 wszczynających procedurę i 10 113 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury).

([http://www.statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc w rodzinie.html](http://www.statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc%20w%20rodzinie.html))

Z badań TNS OBOP, przeprowadzonych w 2010 r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (źródło: <http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1518>) wynika m.in., że do przemocy w rodzinie, częściej dochodzi w tych rodzinach, w których pojawiają się jakieś problemy: przede wszystkim alkohol, ale nie tylko – także inne kłopoty, które spadają na rodziny: przede wszystkim problemy finansowe, ale także problemy rodzinne – najczęściej małżeńskie (rzadziej chodzi tu o chorobę czy śmierć kogoś z rodziny, sporadycznie pretekstem są też problemy szkolne dzieci, narkotyki), a także problemy związane z pracą (głównie problemy w pracy i utrata pracy). Jednocześnie nie zawsze musi wystąpić jakiś pretekst – w zależności od formy przemocy: od 14% do 30% w przypadku ofiar kobiet i od 20% do 25% w przypadku ofiar-mężczyźni przyznało, że w czasie, gdy dochodziło do przemocy w rodzinie, na zachowanie sprawcy nie miało wpływu nic szczególnego – przemoc pojawiała „bezinteresownie”.

Do bycia OFIARĄ przemocy w rodzinie przyznało się w badaniu TNS OBOP 34% badanych – 39% kobiet i 28% mężczyźni.

Przemocy psychicznej – 27% (33% kobiet i 21% mężczyźni)

Przemocy ekonomicznej – 9% (12% kobiet i 8% mężczyźni)

Przemocy fizycznej – 18% (19% kobiet i 12% mężczyźni)

Seksualnej – 3% (4% kobiet i 1% - mężczyźni).

Wśród ogółu ofiar przemocy w rodzinie 39% stanowią mężczyźni, a 61% - kobiety. Kobiety stanowią największy odsetek ogółu ofiar w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie (90%). W przypadku przemocy fizycznej w rodzinie kobiety stanowią 63% ogółu ofiar, a mężczyźni – 37%. Podobnie jest z ofiarami przemocy psychicznej – 64% z nich stanowią

kobiety, a 36% - mężczyźni. Wśród ofiar przemocy ekonomicznej jest 70% kobiet i 30% mężczyzn.

Wśród sprawców przemocy w rodzinie (ogółem – niezależnie od formy przemocy) 70% stanowią mężczyźni, a 30% - kobiety. Gdy ofiarą przemocy w rodzinie jest kobieta, udział mężczyzn wśród sprawców tej przemocy jest jeszcze większy (79% do 21%). Jednak, gdy ofiarą jest mężczyzna sytuacja wygląda inaczej - mężczyźni stanowią 53% ogółu sprawców, a kobiety – 47%.

Badani wyrażali przekonanie, że kobiety częściej od mężczyzn padają ofiarą przemocy w rodzinie, szczególnie jeśli chodzi o przemoc fizyczną (82%) i seksualną (83%). Co więcej, zarówno w przypadku przemocy fizycznej (63%), jak i seksualnej (68%) ponad dwie trzecie badanych przekonanych jest, że dotyka ona głównie kobiety.

Według 65% badanych ofiarami przemocy psychicznej w rodzinie są częściej kobiety. Tylko 5% uważa, że mężczyźni, natomiast co czwarty (24%), że obie płcie równie często. Jeśli chodzi o przemoc ekonomiczną to zdaniem ponad połowy (58%) respondentów jej ofiarami są częściej kobiety, według 7% częściej mężczyźni, a 26% uważa, że kobiety i mężczyźni równie często.

45% ogółu badanej populacji, w tym 40% ogółu mężczyzn i 49% ogółu kobiet, to osoby, które mieszkają lub w przeszłości mieszkają w gospodarstwie domowym, w którym dochodzi lub dochodziło do przemocy w rodzinie: ponad jedna piąta (22%) osobiście doświadczyła przemocy ze strony członka gospodarstwa domowego (w grupie tej – przynajmniej na poziomie deklaracyjnym – więcej jest kobiet - 26%, niż mężczyzn 16%), dodatkowo 12% ogółu (mniej więcej tyle samo kobiet i tyle samo mężczyzn), to osoby, które nie tylko doświadczyły przemocy, ale przyznały się, że podobnych zachowań dopuszczały się względem innego członka gospodarstwa domowego, do bycia wyłącznie sprawcą przemocy w rodzinie przyznało się 5% ogółu badanych (7% mężczyzn i 4% kobiet), ponadto 6% ogółu badanej populacji (wśród kobiet odsetek ten wynosił 6%, a wśród mężczyzn – 5%) stanowiły osoby, które choć same nie były ani ofiarami, ani sprawcami przemocy w rodzinie, to doświadczały przemocy w inny sposób – miały świadomość, że ofiarą przemocy w rodzinie jest/była inna osoba/osoby w gospodarstwie domowym.

Z zebranych danych wynika, że większość badanej populacji ma doświadczenia z przemocą w rodzinie – o ile nie osobiste, z własnego życia, to pośrednie – znają rodziny dotknięte problemem przemocy w rodzinie. Tylko niespełna jedna czwarta badanych (28%, przy czym w grupie tej jest 30% mężczyzn i 27% kobiet) nie ma ani osobiście, ani pośrednio doświadczeń z przemocą w rodzinie (tzn. nigdy nie zamieszkiwali w gospodarstwie domowym w którym dochodziłoby do przemocy w rodzinie, ani też nie znają żadnej rodziny dotkniętej tym problemem).

Przemocy, niezależnie od jej formy, najczęściej towarzyszy alkohol (45% przypadków). W dalszej kolejności przemoc współwystępuje z brakiem pieniędzy (18%), problemami małżeńskimi (15%) i problemami w pracy (10%). Związek pomiędzy przemocą w gospodarstwie domowym, a alkoholem wyraźnie częściej raportowany jest przez kobiety niż przez mężczyzn. Nieco częściej dotyczy on ponadto przemocy fizycznej, seksualnej i psychicznej niż ekonomicznej.

Wśród ofiar, pytanych o okoliczności towarzyszące przemocy w rodzinie mniej więcej jedna piąta (od 17% do 30% - w zależności od formy przemocy) mówiła, że nie działa się nic

szczególnego, co mogłoby mieć ewentualny wpływ na bardziej nerwową atmosferę w domu i w efekcie – na takie zachowanie sprawcy. O „*bezinteresownej*” przemocy „*bez powodu*”, „specjalnego pretekstu” nieco częściej – w przypadku przemocy psychicznej i fizycznej – mówili mężczyźni; w przypadku przemocy ekonomicznej i seksualnej – deklaracje kobiet i mężczyzn (przy uzyskiwanych liczebnościach) nie różniły się znacząco.

Przemoc w rodzinie jest bardzo silnie powiązana z sytuacją materialną – zależność ta potwierdza się zarówno wśród mężczyzn jak i wśród kobiet. Osoby oceniające swoją sytuację materialną jako złą zdecydowanie częściej niż inne przyznawały, że zdarzyło się im doświadczyć przemocy ze strony innego członka gospodarstwa domowego. Nie oznacza to, że przemoc nie dotyczy dobrze sytuowanych – pojawia się (przynajmniej na poziomie deklaracyjnym) jednak rzadziej niż wśród tych, którym wiedzie się źle.

Przeszło połowa kobiet (53%) i przeszło jedna trzecia mężczyzn (35%), którzy sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego oceniają jako złą przyznawali się do bycia ofiarą przemocy w rodzinie. Wśród kobiet i mężczyzn znajdujących się w dobrej sytuacji materialnej o doświadczeniu przemocy ze strony innego członka gospodarstwa domowego mówiło znacznie mniej osób – w przypadku kobiet była to grupa o 19 punktów procentowych mniejsza (34%), a w przypadku mężczyzn – o 10 pkt proc. mniejsza (25%).

Jeśli idzie o korzystanie z pomocy w sytuacjach przemocy domowej to jedynie mniejszość rodzin (26%), w których dochodziło do przemocy, korzystała w związku z tym z pomocy jakiejś instytucji lub organizacji. Korzystanie z pomocy częściej deklarują kobiety niż mężczyźni (32% wobec 17%). Najczęściej korzystano z pomocy Policji (14%) oraz poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego i zawodowego (9%).

Odsetek osób deklarujących korzystanie przez rodzinę z pomocy w bardzo niewielkim stopniu uzależniony jest od rodzaju przemocy, do której dochodziło w gospodarstwie domowym. Do korzystania z niej przyznaje się 17% respondentów z rodzin dotkniętych przemocą ekonomiczną, po 20% z rodzin, w których dochodziło do przemocy fizycznej i seksualnej oraz 21% z rodzin dotkniętych przemocą psychiczną.

Zdaniem badanych do bycia ofiarą przemocy w rodzinie zdecydowanie łatwiej jest przyznać się kobietom (63%), natomiast do bycia sprawcą przemocy tak samo trudno kobietom i mężczyznom (53%). Taką opinię podzielają zarówno kobiety, jak i mężczyźni.

Badania odnosiły się też do stereotypów społecznych dotyczących przemocy wobec kobiet i mężczyzn. Są one akceptowane przez zdecydowaną mniejszość respondentów, przy czym widoczna jest większa akceptacja mężczyzn dla przemocy w rodzinie niezależnie od formy przemocy oraz tego, czy jej ofiarami padają kobiety czy mężczyźni. Jeśli chodzi o stereotypy związane z przemocą w rodzinie wobec kobiet, czyli przemocą męża wobec żony (partnera wobec partnerki), to najbardziej rozpowszechniona (19%) jest opinia, że nie istnieje coś takiego, jak gwałt w małżeństwie polegający na zgwałceniu żony przez męża.

W dalszej kolejności badani podzielili opinię, że w małżeństwie nie istnieje prywatna własność i mąż ma prawo robić z rzeczami żony co zechce (14%), że jeśli mężowi, partnerowi zdarzy się uderzyć żonę, partnerkę to jeszcze nie jest przemoc (11%) i że, gdy w domu dochodzi do kłótni, to obrażanie żony, partnerki przez męża, partnera, wyzwiska pod jej adresem są czymś normalnym (7%).

Przemoc w rodzinie dotyka także dzieci i osób starszych. Badania Fundacji Dzieci Niczyje pokazały, że w 2010 roku ponad 80% nastolatków w wieku 15-18 lat doświadczyło jakiejś formy wiktyimizacji.

- 17% nastolatków doświadczyło przemocy fizycznej ze strony osoby dorosłej – w większości przypadków sprawcami byli członkowie rodziny;
- 4% zostało zgwałconych lub siłą zmuszanych do kontaktów seksualnych;
- 11% padło ofiarą rozboju – odebrano im ich własność przy użyciu siły lub groźby;
- 9% dziewcząt i 6% chłopców miało kontakty seksualne z osobami dorosłymi przed ukończeniem 15 roku życia.

Co trzeci młody człowiek doświadczył czterech lub więcej form wiktyimizacji - w tej kwalifikowanej kategorii znalazła się zdecydowana większość ofiar bezpośredniej przemocy fizycznej i seksualnej ze strony dorosłych.

Znaczna część badanych pesymistycznie ocenia możliwość otrzymania pomocy w trudnych sytuacjach życiowych. 37% młodych ludzi nie ma nadziei, że ktoś pomógłby im, gdyby doświadczyli przemocy w rodzinie. Blisko jedna trzecia (30%) badanych myśli, że byłiby pozostawieni sami sobie w sytuacji wymuszania na nich kontaktów seksualnych przez znajomą osobę dorosłą.

Blisko połowa Polaków zna przypadki przemocy fizycznej, ekonomicznej i psychicznej w rodzinie wobec osób starszych; ponad 30 proc. zna takie przypadki wobec niepełnosprawnych - **wynika z badania zleconego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.**

Jak wynika z rządowego Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2009 r., w ramach którego Instytut Psychologii PAN przeprowadził badanie, z przemocą seksualną wobec osób starszych zetknęło się blisko 23 proc. respondentów, a wobec osób niepełnosprawnych 19 proc. Wśród form przemocy fizycznej wobec osób starszych - poza własną **rodziną** - najczęściej wskazywano izolowanie (46,7 proc.), wśród form przemocy ekonomicznej - zabieranie i wykorzystywanie ich **pieniędzy** (51,5 proc.), zaś wśród form przemocy psychicznej - wytykanie niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej (48,5 proc.). **Wobec osób niepełnosprawnych** - poza własną rodziną - wśród form przemocy fizycznej najczęściej wymieniano izolowanie i zamykanie (34,4 proc.), równie często, uderzanie i bicie (34,3 proc.), wśród form przemocy ekonomicznej - zabieranie dóbr materialnych (39,9 proc.), a wśród form przemocy psychicznej - wytykanie niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej (34,4 proc.). W odniesieniu do wszystkich form przemocy odnotowano różnicę między liczbą osób wskazujących na ich istnienie poza własną rodziną (więcej wskazań) i we własnej rodzinie (mniej wskazań). Do najczęściej relacjonowanych form przemocy wobec osób starszych we własnej rodzinie należały: izolowanie (11,6 proc.), zabieranie pieniędzy (14,2 proc.) i wytykanie niepełnosprawności (13,2 proc.). Jeśli chodzi o osoby niepełnosprawne, do najczęściej relacjonowanych form przemocy należały: uderzanie i bicie (10,6 proc.), zabieranie pieniędzy (9,3 proc.), ośmieszanie i wyzywanie oraz zmuszanie do prac domowych (po 8,6 proc. respondentów).

Ponad 90 proc. respondentów nie znajduje okoliczności usprawiedliwiających przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Wykazują jednak dużą obojętność na akty przemocy - ok. 45 proc. badanych uważa, że w takich sytuacjach "lepiej się nie wtrącać". Wśród osób, które zetknęły się z przemocą, nie zareagowało blisko 70 proc. Najczęstszą podejmowaną reakcją była "interwencja osobista", kilkakrotnie rzadszą "powiadomienie innych". Do odpowiednich służb lub innych instytucji zwróciło się nie więcej niż 2 proc. respondentów. Instytucjami, do których się zwrócono, były: policja, ośrodek pomocy społecznej i centrum pomocy rodzinie, a także szkoła. Skuteczność interwencji była oceniana różnie.

Jak wynika z wyżej wymienionych badań przemoc w rodzinie dotyka tych osób, które mają ograniczone możliwości samoobrony; najczęściej są to kobiety, dzieci, a także osoby starsze lub niepełnosprawne. Mimo wielu inicjatyw ustawowych, prawnych, instytucjonalnych, edukacyjnych w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie sytuacja ofiar nadal jest trudna, a udzielanie im pomocy stanowi wielkie wyzwanie.

Ośrodek dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „DOM” od stycznia 1999 r., a więc od 14 lat pomaga osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. W pracy tej niezbędne jest branie pod uwagę specyficznej sytuacji psychospołecznej ofiar przemocy oraz ogromnego zróżnicowania ich problemów i potrzeb.

3. Bariery i trudności w pomaganiu ofiarom przemocy w rodzinie

W działaniach zmierzających do wyjścia z sytuacji przemocy podopieczni i pracownicy instytucji pomocowych w 2013 r. napotykali na liczne bariery obiektywne i subiektywne.

Obiektywne bariery wynikające z niedoskonałych rozwiązań systemowych utrudniają proces wychodzenia z sytuacji przemocy. Zaliczamy do nich:

- przedłużające się postępowania przygotowawcze oraz sądowe, które bardzo często mają wpływ na zagrożenie bezdomnością ofiar przemocy;
- trudności w dostępie do uzyskania długoterminowego (m.in. rocznego) schronienia pozwalającego realizować program wychodzenia z przemocy bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania. Takie długoterminowe schronienie mogłyby zapewniać mieszkania chronione;
- słaba znajomość własnych praw przez osoby doświadczające przemocy;
- pomimo wypracowania i wprowadzenia systemowych rozwiązań m.in. procedury „Niebieska Karta” brak należytego podejścia do problemu ze strony instytucji. Być może sytuacja ta jest wynikiem słabego przeszkolenia w tym zakresie pracowników instytucji;
- brak dostępu do żłobków i przedszkoli co bezpośrednio przekłada się na aktywność zawodową tej grupy osób;
- brak dostępu do bezpłatnej opieki prawnej. Pełnomocnicy wyznaczeni przez Okręgową Radę Adwokacką świadczą usługi na rzecz osób najuboższych co dyskwalifikuje osoby

potrzebujące pomocy prawnej o przeciętnych dochodach. Warto zwrócić uwagę na fakt, że przemoc nie jest bezpośrednio powiązana ze statutem społecznym oraz materialnym;

- proces usamodzielnienia się obejmujący m.in. zapewnienie docelowego miejsca pobytu poprzez wystąpienie o najem lokalu socjalnego ze względu na politykę lokalową jest procesem długotrwałym;
- przekonanie sprawców o swojej bezkarności.
- wejście w system uzależnienia od pomocy społecznej;
- przewlekłe i niejasne procedury kierowania osób potrzebujących do Domów Samotnej Matki oraz przewlekłe procedury kierowania do Domów Pomocy Społecznej, przy czym warto zwrócić uwagę na fakt, że podział tych placówek ze względu na beneficjentów nie uwzględnia ofiar przemocy w rodzinie jako osób kierowanych ze względów społecznych;
- rzadkie korzystanie z przez organy ściągania ze środków probacyjnych. W drugiej połowie ubiegłego roku Sąd orzekł zakaz zbliżania się w 168 przypadkach, natomiast nakaz opuszczenia mieszkania wydano zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia ub. roku w 782 przypadkach.

Rozwiązania systemowe są znacznie doskonalsze od czasu wejścia w życie nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie uchwalonej 10 czerwca 2010 roku, jednakże w codziennej pracy napotykamy na liczne ww. bariery.

Bariery wewnętrzne to sposób psychologicznego i społecznego funkcjonowania osób doświadczających przemocy w rodzinie. Ofiary uzależnione są od sprawcy przemocy, zarówno ekonomicznie jak i emocjonalnie. Osoby te żyły przez wiele lat w związkach, w których doświadczały przemocy, a niejednokrotnie też doświadczały przemocy lub deprivacji potrzeb już od wczesnego dzieciństwa. W związku z tymi traumatycznymi doświadczeniami/urazami często cierpią na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne w tym: depresję, zaburzenia osobowości, różnego rodzaju nerwice oraz coraz częściej rozpoznawany chroniczny zespół stresu pourazowego. Zaburzenia te mają wpływ na sposób funkcjonowania i radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Próby radzenia sobie z objawami tych zaburzeń i zbyt trudną sytuacją życiową sprawiają, iż ofiary przemocy często nadużywają leków lub innych środków zmieniających świadomość, co czyni je podatnymi na uzależnienia. Cechuje je najczęściej niska samoocena, wpływająca bezpośrednio na umiejętność radzenia sobie z trudną sytuacją. Ofiary przemocy w rodzinie najczęściej uważają, że nie zasługują na pomoc - nic i nikt nie jest w stanie odmienić ich losu. W takim przekonaniu utwierdzane są przez wieloletnie systematyczne działania sprawcy przemocy (zjawisko „prania mózgu”) i brak wsparcia ze strony najbliższego otoczenia i rodziny. Inną dość ważną cechą osób doświadczających przemocy jest odczuwanie głębokiego wstydu i upokorzenia, które bardzo utrudnia, a czasem wręcz uniemożliwia wyjście z sytuacji przemocy, gdyż osoby te nie potrafią się przełamać i poprosić o pomoc. Przekonanie o omnipotencji sprawcy przemocy może prowadzić do tego, iż ofiara boi się przyjąć jakąkolwiek pomoc, gdyż narazi się na gniew, który jest w jej mniemaniu nieuchronny. Ofiary często też irracjonalnie wierzą w

możliwość zmiany zachowania sprawcy przemocy. Wiara ta powstaje i jest podtrzymywana przez specyfikę samego cyklu przemocy. Z takich przekonań wypływa też często chwiejność w podejmowanych decyzjach, co nie znajduje zrozumienia, a wręcz irytuje pracowników służb powołanych do pomocy. Brak zdecydowania i konsekwencji naraża ofiarę przemocy na wtórną wiktyimizację (wtórne zranienia) ze strony otoczenia i służb pomocowych, co w konsekwencji może prowadzić do powstania trwałego przekonania o braku jakiegokolwiek wpływu na swój los i utrwalenia się syndromu wyuczonyj bezradności. Syndrom ten objawia się brakiem jakichkolwiek działań mających na celu poprawę swojej sytuacji, nawet gdy ofierze zagraża niebezpieczeństwo utraty życia. Konieczność skupienia się ofiary na zaspokajaniu potrzeb sprawcy przemocy sprawia, że osoby doświadczające przemocy nie potrafią w sposób skuteczny poradzić sobie z własną sytuacją, często też nie chronią własnych dzieci przed działaniami sprawcy przemocy. Samo to, że dziecko jest świadkiem często brutalnych ataków sprawcy stawia je w roli ofiary przemocy w rodzinie. Efektem wychowywania dziecka w rodzinie patologicznej jest ograniczenie jego rozwoju głównie do zachowań zapewniających przetrwanie, często dalekich od ogólnie przyjętych norm społecznych, lub jedynie pozornie te normy przyjmujące. Dziecko nie rozumie pojęcia kary i nagrody, gdyż żyło w świecie, w którym panował chaos i zagrożenie, a reakcje opiekunów były nieadekwatne, niekonsekwentne i nieprzewidywalne. Dominującą emocją u dziecka jest lęk generowany głównie przez niezaspokojony instynkt przywiązania i doświadczenie stałego zagrożenia. Formą radzenia sobie z lękiem jest paradoksalne – oparte na uzależnieniu od „wewnętrznych opiatów” dążenie do powtórzenia sytuacji przemocy (w różnej formie) lub apatia. Dlatego dzieci wychowywane w rodzinach, w których występuje przemoc powtarzają zachowania sprawców wśród rówieśników, a w końcu, kiedy dorastają - w swojej nowo założonej rodzinie. I tak wcześniejsze ofiary przemocy stają się sprawcami (bądź ponownie ofiarami silniejszego partnera) i w ten sposób PRZEMOC W RODZINIE się powtarza i często ma charakter międzypokoleniowy.

II Działalność praktyczna prowadzona w 2013 r. w Ośrodku „DOM”

Ośrodek „DOM” przy ul. Walecznych 59 w Warszawie zgodnie z założonymi celami, wynikającymi z programu placówki w okresie **od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r.** kontynuował i rozwijał działania kompleksowej pomocy dla kobiet i dzieci, zagrożonych i dotkniętych przemocą domową.

Podstawowymi celami działań podejmowanych przez Ośrodek było:

1. redukowanie i likwidowanie stanu bezpośredniego zagrożenia dla życia i zdrowia osób doznających przemocy w rodzinie,
2. pomaganie ofiarom przemocy w odzyskaniu siły, aktywności życiowej, kondycji psychofizycznej, zdolności do obrony swoich praw oraz doprowadzenie ich do stabilizacji socjalno – bytowej,
3. usprawnianie i uzdalnianie psychospołeczne osób, wychodzących z przemocy do bardziej samodzielnego kierowania swoim życiem.

Ośrodek podejmował ponadto działania, zmierzające do:

4. zwiększania świadomości społecznej zjawiska przemocy w rodzinie.

Działania realizowane na rzecz ofiar przemocy domowej dotyczyły:

- udzielania bezpiecznego schronienia przed realnym zagrożeniem,
- współpracy ze służbami interwencyjnymi (m.in.: policją, sądami),
- pomocy socjalnej (współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej w celu zebrania wywiadu środowiskowego, uzyskania zasiłku na doraźne utrzymanie podopiecznej, pomocy rzeczowej przez bezpłatne udostępnianie odzieży, butów, środków higieny osobistej oraz żywności), pomocy pracowników socjalnych przy pisaniu podań i pism procesowych oraz interwencyjnych do różnych instytucji, pomocy w załatwianiu pracy, monitorowania przebiegu podejmowanych i kontynuowanych spraw, działań pomocowych i realizacji postanowień instytucji, zobowiązanych do pomagania ofiarom przemocy,
- opieki medycznej (specjalistyczne konsultacje lekarskie, bezpłatne leki),
- pomocy prawnej (udzielanie porad prawnych w placówce),
- pomocy psychologicznej (indywidualnej i grupowej dla dorosłych i dzieci w trybie stacjonarnym i ambulatoryjnym),
- całodobowej opieki psychopedagogicznej nad matką i dzieckiem,
- wspierania działalności samopomocowej podopiecznych.

W roku 2013 Ośrodek zapewniał bezpieczne schronienie:

- **109** osobom, w tym **51** kobietom i **58** dzieciom

Wśród tych osób pobyt w placówce z II półrocza 2012 r. kontynuowało **3** kobiety i **2** dzieci

Z pobytu interwencyjnego (do 2 tygodni) skorzystało :

- **40** osób, w tym **19** kobiet i **21** dzieci

W ramach pomocy pozastacjonarnej (ambulatoryjnej):

- udzielono pomocy **80** kobietom, **31** dzieciom i **6** mężczyznom.

Wśród podopiecznych, korzystających z pobytu stacjonarnego i poradnictwa ambulatoryjnego było:

- **79** dzieci do 13 r.ż;
- **10** dzieci powyżej 13 r.ż.;
- **24** kobiet w wieku 18-25 lat;
- **92** kobiet w wieku 26-50 lat;
- **15** kobiet powyżej 50 r.ż.

W ramach oddziaływań interwencyjnych Ośrodka „Dom”:

- zgłosiło na policję lub do prokuratury zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa 9 kobiet,
- udzielono **188** porad prawnych i **493** porad socjalnych (w tym przeprowadzone wywiady socjalne, konsultacje w sprawach pomocy materialnej i rzeczowej).

Większość osób skorzystała z udzielonej pomocy rzeczowej oraz z częściowego dożywiania w Ośrodku.

Pracownicy socjalni (2 osoby w ramach etatów) objęli pomocą:

- **131 kobiet; 89 dzieci; 6mężczyzn (w tym ramach oddziaływań stacjonarnych 109 oraz ambulatoryjnie 117 osób)**

Ich działania odnosiły się do:

- szczegółowego diagnozowania przemocy w rodzinie u osób zgłaszających się po pomoc do placówki, w tym prowadzenia wywiadów dot. ich sytuacji socjalno – bytowej (finansowej, lokalowej, zawodowej), sytuacji prawnej, szkolno-pedagogicznej dzieci, zdrowotnej;
- współpracy z instytucjami (Policją, Sądami, Szkołą, OPS-ami) i specjalistami, wspomagającymi działania placówki;
- kierowania na konsultacje psychologiczne, medyczne, prawne);
- pełnienia indywidualnej opieki nad każdą z podopiecznych, prowadzenia osobistych planów pomocy,
- prowadzenia podstawowego poradnictwa prawnego, socjalnego, rodzinnego, zawodowego, udzielania wsparcia psychologicznego;
- monitorowania sytuacji podopiecznych po opuszczeniu placówki;
- podejmowania interwencji w sprawach i rozwiązaniach niekorzystnych dla podopiecznych;
- pracy w terenie (*rzecznictwo, reprezentowanie podopiecznych w instytucjach, np. w Sądzie, interwencje w środowisku rodzinnym*);
- prowadzenia doradztwa zawodowego w kierunku aktywizacji i usamodzielniania się osób, dotkniętych przemocą domową: *badanie indywidualnych możliwości podjęcia pracy, pomocy w podniesieniu kwalifikacji zawodowych i/lub przekwalifikowaniu, indywidualna i grupowa pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, organizowanie warsztatów i kursów, pomoc w kontaktowaniu z potencjalnymi pracodawcami*;
- prowadzenia obowiązującej dokumentacji.

Pilotowali oni następujące sprawy podopiecznych:

- **17** spraw karnych,
- **24** spraw alimentacyjnych,

- **28** sprawy dotyczące zabezpieczenia opieki nad dziećmi z ograniczeniem lub pozbawieniem władzy rodzicielskiej,
- **12** spraw rozwodowych / separacyjnych,
- **20** spraw mieszkaniowych (dot. przydziału lokalu zastępczego),
- **4** sprawy o ustalenie /zaprzeczenie ojcostwa,
- **11** spraw komorniczych (egzekucyjnych),
- **3** sprawę dot. eksmisji,
- **3** sprawy dot. nakazu opuszczenia mieszkania,
- **7** sprawa dot. zakazu kontaktowania się z ofiarą przemocy,
- **18** spraw związanych ze skierowania pism do podmiotów realizujących procedurę NK,
- **0** sprawy dot. umieszczenia podopiecznych w DPS,
- **3** skierowania na leczenie odwykowe,

Opiekunowie pedagogiczni w ramach pełnionych dyżurów nocnych, weekendowych, świątecznych udzielili w Ośrodku:

- **952** porad dla podopiecznych stacjonarnych,
- **123** porad dla osób „z zewnątrz”,
- **546** porad telefonicznych

Ich działania dotyczyły:

- sprawowania opieki i kontroli nad podopiecznymi placówki;
- zapewnienia kobietom i dzieciom, przebywającym w Ośrodku bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego;
- przyjmowania interwencyjnie do Ośrodka nowych osób w sytuacji kryzysowej;
- podejmowania działań interwencyjno-opiekuńczych wobec dzieci, pozostających bez opieki rodzica;
- organizowania zebrań społeczności;
- rozstrzygania spraw spornych;
- inicjowania samopomocy;
- uczenia konkretnych umiejętności zaradczych (np. właściwej opieki nad dzieckiem, wykonywania zadań domowych);

- udzielania telefonicznie i osobiście oraz przez internet porad w zakresie: prewencji przemocy, problemów wychowawczych, zawodowych;
- kierowania do specjalistów;
- prowadzenia dokumentacji (bieżące raporty, statystyka);
- organizowania „impresz” okolicznościowych (np. z okazji świąt obchodzonych w placówce);
- mobilizowania podopiecznych do różnych przedsięwzięć w czasie wolnym (organizowania m.in. dla swoich dzieci i siebie wyjść do miejsc kulturalno-rozrywkowych dostępnych bezpłatnie w ofercie Miasta st. Warszawy);
- raportowania pełnionych dyżurów.

Osoby, przebywające w Ośrodku miały zapewnioną **pomoc lekarza psychiatry**. W ramach **144 g.** udzielono **101** porad psychiatrycznych dla **39 kobiet**. Pomoc ta odnosiła się do:

- udzielania wsparcia psychologicznego i farmakologicznego;
- kierowania na badania specjalistyczne;
- właściwego ukierunkowania;
- nauki jak dbać o własną kondycję psychiczną i fizyczną, jak rozwiązywać problemy, wynikające z nastrojów depresyjnych i innych dolegliwych stanów psychicznych.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. w Ośrodku odbyło się:

- **48 spotkań 2,5 godzinnych (w sumie 120 godz.) o charakterze terapeutycznym,**

nastawionych na udzielanie wsparcia emocjonalnego, naukę radzenia sobie z przemocą, kreowanie postawy aktywności i samodzielności, naukę korzystania z pomocy innych i budowania wsparcia w środowisku zewnętrznym oraz na pracę w odzyskiwaniu siły i poczucia własnej wartości. **Zajęcia odbywały się w grupie**, miały charakter rotacyjny, otwarty dla osób z zewnątrz. Średnio z tych zajęć korzystało co tydzień **6** mieszkanek Ośrodka i ok. **4** kobiety z zewnątrz. W sumie uczestniczyły **40** kobiet.

- **846 godz. indywidualnych konsultacji i spotkań diagnostyczno – terapeutycznych z psychologiem.** Dotyczyły one głównie rozwiązywania bieżących spraw i problemów osobistych podopiecznych; porządkowania chaosu poznawczego i udzielania wsparcia emocjonalnego; kierowania podopiecznych do innych specjalistów (np. do lekarza psychiatry) i instytucji w celu uzupełnienia diagnozy i udzielenia dodatkowej pomocy; przygotowywania opinii psychologicznych na potrzeby podopiecznych i innych instytucji; zapewnienia dalszej pomocy terapeutycznej podopiecznym po opuszczeniu przez nich Ośrodka. W spotkaniach uczestniczyło **84 kobiet i 2 mężczyzn.**

➤ **94 g. warsztatów umiejętności zaradczych dla kobiet.**

Zajęcia nastawione były na kształtowanie kompetencji osobistych i społecznych, ułatwiających ofiarom przemocy odzyskiwanie poczucia wpływu na własne życie i budowanie większej samodzielności i zaradności życiowej. W warsztatach wzięło udział **28** kobiet.

➤ **36 godzin treningu samoobrony, w którym wzięło udział 10 kobiet**

Na zajęciach uczestniczyło średnio od 7-10 osób. Zajęcia zawierały naukę rozpoznawania sytuacji potencjalnego zagrożenia oraz ich unikania, ćwiczenia skutecznych strategii radzenia sobie z napastnikiem, trening mowy ciała i zachowań asertywnych. Większość czasu podczas zajęć zajmowały ćwiczenia dotyczące skutecznego reagowania w różnych rodzajach zagrożeń przemocą. Uczestniczki były zapoznawane z technikami obronnymi, brały też udział we wzmacniających ćwiczeniach kondycyjnych.

Uczestniczki zdobywały też informacje o komunikacji niewerbalnej, omawiane były postawy, takie jak: otwartość, pewność siebie czy uległość. Wiele ćwiczeń dotyczyło zachowań asertywnych i opanowywania paraliżującego strachu.

Każda z uczestniczek mogła odmówić udziału w proponowanym ćwiczeniu, nie tracąc statusu członka grupy. Zajęcia prowadzone były przez instruktora samoobrony. Uczestniczki potwierdziły:

- wzrost pewności siebie (70%);
- poprawa przekonań dot. własnej skuteczności obrony (65%);
- zwiększenie czujności i uważności w zakresie obserwacji otoczenia (75%).

➤ **18 godzin warsztatów wspierająco – motywacyjnych** prowadzonych metodami pracy z ciałem i ruchem. Udział wzięło **9** kobiet.

Warsztaty spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem przez osoby biorące w nich udział.

Tylko jedna z uczestniczących osób miała zastrzeżenia do metody jaką prowadzone były warsztaty, co najprawdopodobniej mogło wynikać z trudności jaką był dla niej w ogóle sam kontakt z własnym ciałem i ruchem, udział tej osoby zakończył się rezygnacją po 2 spotkaniach. Pozostałe uczestniczki były bardzo zaangażowane w pracę warsztatową i bardzo aktywne. Chętnie wchodziły w doświadczenia ruchowe i taneczne, dzieliły się swoimi przemyśleniami i refleksjami oraz swoim doświadczeniem z pozostałymi uczestniczkami grupy. Uczestniczki podkreślały potrzebę uczestniczenia i kontynuowania udziału w takich warsztatach. Podkreślały, że stanowi to ważny element w ich indywidualnym procesie zdrowienia emocjonalnego. Podkreślały, że chciałyby aby ta praca warsztatowa mogła być kontynuowana. Obserwowały u siebie zmiany, że praca z ciałem uczy je zaufania do siebie i do innych i stwarza im nową sposobność lepszego poznania siebie. Sama formuła warsztatów poprzez pracę z ciałem i ruchem stanowiła dla uczestniczek dosyć duże wyzwanie i już sam udział w takich warsztatach był dla nich sporą zmianą. Praca z ruchem i improwizacjami tanecznymi pozwoliła im odkryć i doświadczyć nowe aspekty siebie, nauczyć się czegoś nowego o sobie i nauczyć się nowych sposobów reagowania i np. relaksowania się. Uczestniczki zauważyły również, że taka forma pracy znacznie poprawia ich nastrój i

pozytywnie wpływa na ich kondycję psychiczną oraz pozwala na większy wgląd w siebie samą i swoje mechanizmy funkcjonowania.

Najslabszym punktem warsztatów była mała liczba uczestniczek, co wynika z kilku istotnych przyczyn, a najważniejszą z nich była zbyt mała sala, w której prowadzone były warsztaty. Uwzględniając specyfikę problemów tej grupy docelowej – kobiety, które doświadczyły/doświadczały przemocy – często w ich przypadku to właśnie ciało jest tym obszarem, które doświadczało przemocy. Dlatego też w tym przypadku było szczególnie ważne, aby sala była na tyle duża, że każda kobieta przebywając w niej i poruszając się ma bardzo dużo tzw. „osobistej przestrzeni”, co jest niezbędnym warunkiem do poczucia swoich granic, odrębności i poczucia bezpieczeństwa. Po pierwszym warsztacie z udziału zrezygnowało kilka kobiet, z czego 2 z nich jasno powiedziały, że rezygnują ponieważ nie mają w tej sali miejsca do ruchu. Inną ważną przyczyną rezygnacji była sama trudność metody pracy, czyli praca z własnym ciałem i ruchem. Dla tej grupy kobiet jest to bardzo potrzebna praca i jednocześnie właśnie taka forma pracy stanowi dla nich bardzo duże wyzwanie, bardzo konfrontuje z własnymi problemami i trudnościami i bardzo sygnalizuje potrzebę pracy terapeutycznej. To mogło budzić frustrację i chęć zrezygnowania z warsztatów. Dla prawie wszystkich kobiet była to pierwsza styczność z pracą z ciałem i ruchem, deklarując się na warsztaty nie mogły przewidzieć czy taka formuła pracy im odpowiada, czy nie jest dla nich zbyt dużym wyzwaniem w tym momencie ich życia. Jeszcze jedną, istotną przyczyną małej liczby uczestniczek była też po prostu aktualna sytuacja osobista. Ze względu na specyfikę problemu przemocy, uczestniczki mają trudne historie życiowe, które wciąż wpływają na ich życie i często uczestniczki nie mogły przyjąć np. ze względów zdrowotnych - wizyta u lekarza dawno zaplanowana, wyjazd zdrowotny do sanatorium, czy też ze względu na terminy rozpraw sądowych itp.

Podsumowanie – uwzględniając obserwacje uczestniczek, ich zaangażowanie w pracę warsztatową, wypowiedzi oraz opinie, które od nich zostały zebrane oraz uwzględniając refleksje i wnioski terapeutek, mamy poczucie, że cały cykl był bardzo ważnym elementem pracy wspierającej w kierunku zdrowienia emocjonalnego i wychodzenia z doświadczenia przemocy, był bardzo potrzebny i wprowadził pozytywną zmianę w doświadczeniu i postrzeganiu siebie przez uczestniczki.

➤ **40 g. warsztatów konstruktywnych zachowań**, w których wzięło udział **19 kobiet** w ramach przeprowadzonych 2 cyklach zajęć po **20 godzin**.

Warsztaty były skierowane do kobiet po doświadczeniach przemocy, które mają problem z biernością, błędami myślenia wyniesionymi z dysfunkcyjnych relacji z najbliższymi; kobiet poszukujących odpowiedzi na pytania związane z radzeniem sobie z nadmiernym uleganiem w kontaktach międzyludzkich. Zajęcia zatem miały pomóc kobietom w postawieniu sobie nowych celów związanych z ich zachowaniami względem siebie i innych, szczególnie najbliższych osób z otoczenia. Klientki nauczyły się nowych dla nich zachowań asertywnych, pełnych szacunku. Nauczyły się bezpośredniego, uczciwego i stanowczego wyrażenia wobec innej osoby swoich uczuć, postaw, opinii oraz pragnień, ale w sposób respektujący uczucia, postawy, opinie, prawa i pragnienia tej drugiej osoby. Ważnym tematem było stanowienie i obrona swoich indywidualnych praw. Klientki miały okazję w formie psychodramy

przećwiczyć wielokrotnie konkretne zachowania, stanowiące pożądane przez nich rozwiązania trudnych sytuacji z ich życia.

Uczestniczki spotykały się raz w miesiącu realizując kolejny temat dotyczący zachowań konstruktywnych. Tematy były tak dobrane aby uczestniczki mogły lepiej poznać siebie, swoje zachowania, swoje emocje w celu konstruktywnego budowania relacji. W czasie zajęć kobiety mogły wypróbować nowe reakcje i zachowania w grupie, nauczyły się dbać o siebie, komunikować z innymi, zajmować się swoimi emocjami.

Spotkania były prowadzone w formie szkoleniowo – warsztatowej dając możliwość każdej uczestniczce na podzielenie się trudnościami, wątpliwościami pod okiem psychologów z dbałością o każdą uczestniczkę. Uczestniczki każdorazowo oceniały warsztaty bardzo dobrze. Chwaląc sobie zdobytą wiedzę i możliwość ćwiczeń w bezpiecznym otoczeniu.

Na kolejnych spotkaniach omawiały co im się udało wprowadzić w życie i jakie to wniosło zmiany. Często podkreślały, że potrzebowałyby więcej tego typu zajęć aby móc bezpiecznie przećwiczyć zdobywane umiejętności. Zajęcia dla wielu kobiet były jak podkreślały, początkiem zmian jakie wniosły w relacje interpersonalne. Wśród potencjalnych skutków ubocznych po treningu zachowań konstruktywnych były niepomyślnie efekty w postaci negatywnych zachowań ludzi w odpowiedzi na nowe ich zachowania.

Dzięki poznaniu nowych umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów kilka uczestniczek umocniło się w budowaniu niezależności. Wszystkie uczestniczki mówiły o pozytywnych zmianach we własnej samoocenie, w samym podejściu do kontaktów z innymi.

W ramach terapii korektywnej dla matek i dzieci przeprowadzono :

- **846 g. indywidualnych konsultacji psychologicznych dzieci i porad dla matek, w których brało udział 65 dzieci i 72 matek i 5 ojców.**

Zajęcia miały charakter indywidualnych spotkań z dzieckiem, jak i z matką. Były one prowadzone przez psychoterapeutkę i *nastawione było przede wszystkim na diagnozę zgłaszanych przez matki problemów dziecka oraz pracę z dzieckiem, umożliwiającą uzewnętrznienie różnych napięć i konfliktów wewnętrznych (wyrażenie i odreagowanie). Porady dla matek służyły korygowaniu trudnych zachowań w relacji dziecko – matko oraz wsparciu dziecka przez matki.* W ramach edukacji psychopedagogicznej oddziaływania skierowano do **72 kobiet i 3 ojców.**

U 70% matek dostrzeżono pozytywne zmiany w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi. Matki mówiły o nabyciu umiejętności radzenia sobie ze stresem, podchodzenia z dystansem do swoich problemów, porozumiewania się z dziećmi tak, aby nie ranić się nawzajem. Zwiększyły świadomość konsekwencji przebywania dziecka w rodzinie, w której stosowana jest przemoc, roli dzieci w rodzinie dysfunkcyjnej oraz wpływu zabawy na kształtowanie charakteru dziecka.

Matki mówiły, że czują się pewniejsze w swoim rodzicielstwie i odczuwają znacznie mniejszy lęk z nim związany. Korzyści płynące ze spotkań z terapeutą rodzinnym w poradnictwie dla matek to przede wszystkim zwiększenie świadomości wychowawczej oraz znaczna poprawa relacji matka-dziecko, zrozumienie potrzeb dziecka i tego co ono przeżywa. Matki nabyły umiejętność podzielenia się swoimi kłopotami wychowawczymi.

1. matki nauczyły się rozmawiać o swoich wątpliwościach, stały się bardziej świadome relacji z dzieckiem (50 %);
2. matki uruchomiły proces uczenia się towarzyszenia dzieciom w ich radzeniu sobie z trudnymi wspomnieniami z przeszłości (35%);
3. widoczne stało się w zachowaniach dzieci ich poczucie się bardziej zrozumianymi i dostrzegającymi, że ich trudności są poważnie traktowane (55%);
4. zwiększyła się możliwość oceny prawidłowości rozwoju dziecka i wzmocnił poziom więzi matka – dziecko (70%);
5. nastąpiło zwiększenie zainteresowania dzieckiem (60%);
6. zmniejszył się poziom stosowanej przemocy i zaniedbania (65%).

➤ **94 g. treningu umiejętności wychowawczych dla matek** - ofiar przemocy domowej. W spotkaniach tych wzięło udział **53** kobiet i **1** mężczyzna + 12 dzieci

Celem tych spotkań była pomoc matkom w konstruktywnym rozwiązywaniu problemów wychowawczych, uświadomieniu jaką rolę pełni dziecko w ich życiu, uwolnieniu od poczucia winy i wzmocnieniu wiary w „byciu dobrą matką teraz i w przyszłości”.

➤ **144 g. indywidualnych zajęć reedukacyjnych o charakterze korekcyjno-wyrównawczym.**

Zajęcia adresowane były głównie dla dzieci w wieku szkolnym, nie nadążającymi za programem nauki szkolnej, z zaburzeniami emocjonalnymi, rozwojowymi, itp. W sumie programem pomocy reedukacyjnej objęto **17** dzieci i **10** matek.

U 65% dzieci zaobserwowano spadek reakcji lękowych, 40% dzieci zrobiło postępy w zaległościach szkolnych. U 40 % naszych małych podopiecznych można było dostrzec wzmocnienie poczucia własnej wartości. Wspólne spotkania i rozmowy nauczyły dzieci myślenia pozytywnego (65%). Dzieci nauczyły się łączyć bodźce lękotwórcze z takimi, które wywołują pozytywną reakcję emocjonalną. 60% dzieci nauczyło się radzenia sobie w trudnych sytuacjach a u 70% dzieci nastąpiła poprawa w samodzielności, odwadze, śmiałości.

U 60 % dzieci zredukowano ostre objawy powstałe bezpośrednio po dramatycznych doświadczeniach. 80% zrozumiało zjawisko przemocy. U 55% nastąpiła poprawa w budowaniu nowych zdrowszych sposobów zachowania.

Wnioski z pracy reedukacyjnej z dziećmi:

Pomimo trudnej sytuacji w jakiej znajdowały się dzieci, objęte pomocą reedukatora (problemy emocjonalne, zaburzenia rozwojowe, zaniedbania środowiskowe), nawet krótki okres systematycznej terapii może przyczynić się do lepszego funkcjonowania dziecka w środowisku szkolnym czy przedszkolnym:

- około 80% dzieci początkowo zupełnie niezainteresowanych zajęciami, po pewnym czasie zaczęło przejawiać motywację do pracy i systematycznie uczestniczy w zajęciach,
- w przypadku 30% dzieci udało się wyrównać deficyty rozwojowe wynikające z zaniedbań środowiskowych (obserwacja rozwoju dzieci, diagnoza początkowa),
- dzieci szkolne uzyskały konkretną pomoc w wyrównywaniu zaległości wynikłych z absencji w szkole (poprawiły oceny i zaliczyły materiał) –około 65% dzieci,

- dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu w wyniku terapii zaczęły lepiej czytać i pisać (diagnoza na początku terapii, relacje ze szkoły, lepsze oceny) – około 60% uczestników,

Znaczna część dzieci z deficytami rozwojowymi miała szansę na uzyskanie pomocy terapeutycznej po raz pierwszy w Ośrodku (analiza wywiadów, rozmowy z matkami), a w dalszej konsekwencji poprzez nawiązanie kontaktu ze szkołą czy przedszkolem -pomoc jest kontynuowana. Dotyczy to 90% dzieci objętych reedukacją w naszym Ośrodku

Niektóre matki zdobyły elementarną wiedzę na temat czynników warunkujących prawidłowy rozwój dziecka (zgłaszały się na konsultacje, wykonywały zalecenia terapeuty w zakresie pracy z dzieckiem) -10% matek.

Nie mam większych osiągnięć w zakresie zmiany postawy matek względem trudności edukacyjnych ich dzieci. Postawa obarczania dziecka winą za problemy w szkole jest nagminna, co w konsekwencji komplikuje i tak trudną sytuację. Mamy nadzieję, że zaistnieje dalsza możliwość edukowania matek w tym zakresie.

➤ **82 g. bajkoterapii dla dzieci z problemami lękowymi, zaburzeniami zachowania o**

charakterze agresywnym. Zajęcia miały na celu zdobycie przez dzieci umiejętności komunikowania się, aktywnego słuchania, asertywności, radzenia sobie ze złością, lekiem, pobudzenie twórczego myślenia, radzenia sobie ze stresem oraz kształtowanie tolerancji wobec odmiennych kultur, zwyczajów i wyglądu. Była to też nauka konstruktywnych zachowań mająca zapobiegać agresywności w relacjach międzyludzkich w przyszłości. W sumie w zajęciach bajkoterapii uczestniczyło **23** dzieci.

Bajkoterapia pozwoliła rozwinąć na kolejnych etapach życia dziecka zasadnicze funkcje rozwojowe, w szczególności funkcje wychowawcze, komunikacyjne, relaksacyjne oraz terapeutyczne. Dzieci poprzez zabawy, rozmowy, odgrywanie scenek oraz czytanie rozwinęły w sobie system wartości, wskazując na wartości dobre a negując złe.

Bajkoterapia miała na celu zbliżyć do siebie, zarówno młodsze jak i starsze pokolenia. Proponowane zabawy i treści bajek wzmocniły więzi społeczne oraz nastawiły dzieci na budowanie empatii. Dzięki takim umiejętnościom dzieci będą potrafiły znaleźć sobie miejsce w społeczeństwie. Podczas zajęć praca nastawiona była na rozwijanie i wzmacnianie wrażliwości społecznej, a także zwracaliśmy szczególną uwagę na konsekwencje emocjonalne wyśmiewania inności. Treści bajek oraz rozmowy nastawione były na poszanowanie odmienności i kształtowanie u dzieci poczucia tolerancji.

Bajkoterapia nastawiona była na uczenie efektywnych sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach oraz na wyznaczaniu celów. Pobudzała do zainteresowania światem, różnymi ciekawostkami wokół, gdzie dzieci mogły rozwinąć swoje umiejętności. Nauczyły się, że zaspokajanie swoich potrzeb jest bardzo ważne dla rozwoju ich dojrzałości.

Na pierwszym spotkaniu ustaliliśmy normy, zasady i reguły obowiązujące w grupie. Dzieci mogły same stworzyć zasady i konsekwencje. Jest to niezmiernie ważne do tego, aby grupa ze sobą współdziałała. W ten sposób dzieci uczą się współpracy i komunikacji. Wspólne opracowanie zasad zintegrowało grupę i dzieci nawzajem mogły poznać swoje potrzeby. Szczególnie na tych zajęciach pracowaliśmy nad budowaniem poczucia własnej wartości,

odnajdywaniem w sobie mocnych stron. Duży nacisk położyliśmy na dowartościowanie dziecka, które jest w trudnej sytuacji rodzinnej (przemoc w rodzinie).

Bajki pt. „Pozytywna komunikacja”, „Czujące twarze – mimika” czy „Radzenie sobie ze złością” były uzupełnieniem braków w komunikowaniu się z dorosłymi. Omawialiśmy z dziećmi różne sposoby komunikowania się z dorosłymi w codziennym życiu rodzinnym. „Jak konflikty na zewnątrz wpływają na to jak się czuję” - mówiliśmy o emocjach, jakie wywołują konkretne sytuacje i radzeniu sobie z nimi poprzez dialog. Dzieci otrzymały wsparcie poprzez zrozumienie, akceptację, budowanie pozytywnych emocji, nadziei, przyjaźni. W trakcie spotkań przewijały się zabawy ruchowo – manipulacyjne które ćwiczyły ręce i poprawiały motorykę całego ciała oraz rozwijały umysł. Zabawy te uczyły rozpoznawania funkcji różnych przedmiotów i używania ich zgodnie z ich przeznaczeniem. Niektóre bajki rozwijały także umiejętność podejmowania decyzji, wyobraźnię oraz umożliwiły ekspresję uczuć. Na zajęciach przewijały się zabawy, które wzmacniały więzi rodzinne i społeczne. Dzięki tej tematyce bajek dzieci nauczyły się empatii, mają silniejsze poczucie tożsamości i godności, budują głębsze więzi z innymi ludźmi i uczą się żyć według zasad. Nauczyły się interpretować wydarzenia, przezwycięzać lęki, podejmować trafne decyzje, umieją odczuwać satysfakcję oraz szacunek do samego siebie – bajka o asertywności. Część z dzieci uczestniczących w bajkoterapii bardzo zainteresował temat szacunku dla samego siebie. Na tych zajęciach nauczyły się bronić przed okolicznościami, na które nie mają wpływu oraz jak nie ulegać autodestrukcyjnym i szkodliwym zachowaniom. Nauczyły się też doceniać wartości życia, swoich dążeń i swojego ciała. Były też takie warsztaty, na który dzieci traciły kontrolę nad swoim zachowaniem. Trudność polegała przede wszystkim na tłumieniu emocji i dotarciu do tych dzieci. Dzieci poprzez rozmowę, zrozumienie, okazywany szacunek potrafiły zapanować nad swoimi emocjami a także zrozumieć swoje zachowanie. W procesie socjalizacji dość ważną rolę odgrywa altruizm. Na jednym ze spotkań dzieci uczyły się eksponować zachowania altruistyczne. Nie wszystkie dzieci bowiem w domu rodzinnym uczone są pomagania innym bez względu na konsekwencje, a czasami nawet przeciwnie. Relacje z rówieśnikami bardzo często prowadzą do konfliktów natomiast przyjaźń o której dyskutowaliśmy na zajęciach rozwija wrażliwość u dzieci, czy przywiązania i wzajemności.

Podsumowując zajęcia z bajkoterapii należy podkreślić, iż w przypadku dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, jednym z największych problemów są złe nawyki komunikacyjne, polegające na nieumiejętności słuchania i przekazywania jasnych treściwych komunikatów. Zajęcia te, choć w niewielkim zakresie mogły pokazać dzieciom jak radzić sobie z trudnymi emocjami, z którymi nasi podopieczni mają trudności. Pomogły im odnaleźć się w trudnych sytuacjach w codziennym życiu rodzinnym. Pozwoliły zrozumieć jak budować pozytywne emocje, nadzieję oraz przyjaźń, które prezentują bajkowe postacie. Pokazały co dzieci wiedzą na temat lęku i dostały wskazówki i sposoby radzenia sobie z nimi. Celem nadrzędnym tych zajęć było obniżenie lęku u dzieci i u 88% dzieci udało się obniżyć lęk oraz zrozumieć „burzę” emocji.

➤ **410 g. zajęć opiekuńczo - aktywizujących dla 61 dzieci**, którym celem było zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego podczas nieobecności matek, biorących udział we własnych zajęciach czy podczas załatwiania spraw osobistych, np. w

sądach; zorganizowanie atrakcyjnych, twórczych zajęć, które zmniejszą stres rozstania z matką; nauka funkcjonowania w grupie, przestrzegania norm społecznych, itp.

Dla dzieci organizowano także:

- **wyjścia edukacyjno-wychowawcze do obiektów kultury i rozrywki (Kolorado, kręgielnia, ZOO, basen, Multikino, wycieczki terenowe).**

Celem tych zajęć było:

- uatrakcyjnienie pobytu w schronisku;
- integracja z innymi;
- nauka konstruktywnych zachowań społecznych;
- odreagowanie napięć, rozładowanie trudnych emocji.

Wszystkie zajęcia indywidualne i grupowe w Ośrodku prowadzone były przez wykwalifikowanych terapeutów (gł. psychologów, pedagogów). **Przyczyniły się one do poprawy poczucia bezpieczeństwa podopiecznych, uzyskania lepszych umiejętności radzenia sobie z trudnościami oraz poprawy funkcjonowania fizycznego i psychospołecznego.**

80 % podopiecznych w ramach oddziaływań stacjonarnych w związku z trudną sytuacją mieszkaniową objęto indywidualnymi planami poprawy sytuacji, z których znaczna część realizuje te programy nadal.

Ok. 75 % podopiecznych, korzystających z pomocy Ośrodka uzyskało większe poczucie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego, umożliwiające im lepsze funkcjonowanie psychofizyczne i podejmowanie działań, mających na celu poprawę swojej sytuacji życiowej, w tym korzystanie z większym zaufaniem z pomocy innych osób.

U około 65 % podopiecznych można było dostrzec zdecydowane i utrwalane zmiany w zakresie ich psychospołecznego funkcjonowania.

Osoby regularnie, korzystające z pełnej oferty placówki (w tym pomocy psychologicznej, socjalnej) wzmocniły swoją motywację do uczenia się nowych zachowań i umiejętności, przydatnych w rozwiązywaniu problemów osobistych, związanych z doświadczeniami przemocy, w tym trudności rodzicielskich.

Wiodące tematy poruszane w trakcie korzystania z pomocy Ośrodka dotyczyły: *braku bezpieczeństwa w rodzinie, obawy przed sprawcą, lęku o przyszłość, braku środków finansowych i braku dalszych perspektyw, związanych z brakiem mieszkania i pracy, problemów związanych z zapewnieniem odpowiedniej opieki dzieciom, problemów wychowawczych z dziećmi, braku własnych kompetencji przy załatwianiu spraw w urzędach.*

Duża część spraw dotyczyła problemów prawnych, prowadzonych postępowań sądowych. Część kobiet, zwłaszcza korzystających z pomocy ambulatoryjnej zainteresowana była:

potrzebą wsparcia psychologicznego, m.in. z powodu braku wsparcia w rodzinie i ze strony przyjaciół, osamotnienia, małej wiary w możliwości dalszej zmiany, itp.

W Ośrodku prowadzona była **superwizja Zespołu (36 godz.)**, w której comiesięcznie uczestniczyło **6-10 pracowników placówki**.

Celem spotkań było omawianie bieżących trudności w pracy z podopiecznymi;

- analizowania przypadków,
- szukania alternatywnych rozwiązań;
- rozwijania własnych umiejętności;
- podnoszenia jakości udzielanej pomocy.

W Ośrodku zwracano uwagę na naukę korzystania ze wzajemnego wsparcia mieszkanek . Inicjowano **działalność samopomocową** w zakresie tworzenia społeczności mieszkańców , dzielenia się zadaniami przy prowadzeniu czynności domowych, opieki nad dziećmi, czy organizowania grup wsparcia.

Jeden raz w tygodniu odbywały się **zebrania społeczności** mieszkanek Ośrodka z udziałem pracowników i dotyczyły one spraw związanych z zamieszkiwaniem (*sprawy porządkowe, trudności wynikające ze wzajemnych relacji*).

Ośrodek korzystał ze **wsparcia wolontariuszy**, głównie studentów – w sumie **44 osób**. Organizowali oni na terenie placówki zajęcia aktywizujące dla kobiet, pomoc reedukacyjną i szkolną dla dzieci oraz imprezy okolicznościowe (*np. Dzień Matki, Dzień Dziecka, Mikołajki*).

W Ośrodku odbywały się też **staże i praktyki studenckie** , w sumie uczestniczyło w nich **8** stażystów i 13 praktykantów Organizowano również szkolenia dla służb interwencyjnych, w których udział wzięło ok. 60 policjantów.

Ośrodek utrzymywał współpracę z innymi organizacjami, instytucjami i placówkami pomocowymi , m. in. z Pogotowiem Interwencji Społecznej *Pogotowiem „Niebieska Linia”, Centrum Praw Kobiet, Bankiem Żywności S O S, Dzielnicowymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Poradniami Zdrowia Psychicznego, Rodzinnymi, Odwykowymi, Policją, Prokuraturą, Sądami, Ośrodkami Interwencji Kryzysowej.*

Podopiecznych opuszczających Ośrodek „Dom” objęto **dalszą pomocą ambulatoryjną** w zakresie monitorowania spraw sądowych, poradnictwa prawnego i socjalnego oraz pomocy psychologicznej, jak i również udział w grupach samopomocowych tworzonych na terenie Ośrodka

Ośrodek *utrzymywał kontakt z mass-mediami*, pracownicy brali udział w programach społeczno-publicystycznych dot. sytuacji psychospołecznej ofiar przemocy i sposobów pomagania osobom krzywdzonym.

Kierownictwo Ośrodka uczestniczyło w pracach Komisji Dialogu Społecznego ds. Przeciwdziałania Przemocy przy Urzędzie m.st. Warszawy.

Ośrodek „Dom” mógł kontynuować i rozwijać swoją działalność na rzecz kobiet i dzieci – ofiar przemocy domowej – dzięki otrzymanym dotacjom ze strony Urzędu m.st. Warszawy, Urzędu Dzielnicy Praga Południe, Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz prywatnych osób i firm sponsorujących – wymienionych w I części sprawozdania.

Z uzyskanych dotacji możliwe było systematyczne, terminowe regulowanie kosztów bieżącej eksploatacji pomieszczeń i sprzętów, opłat telefonicznych, zakup środków czystościowo - higienicznych, leków, artykułów spożywczych, zakup środków technicznych, materiałów szkolnych dla dzieci, uzupełnienie wyposażenia oraz opłacenie pracy zatrudnianych w Ośrodku osób.

Z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia w Ośrodku „DOM” zorganizowano *uroczyste spotkania świąteczne* z przekazaniem dla podopiecznych paczek i z udziałem zaproszonych Gości.

OŚRODEK WSPARCIA DLA KOBIET Z MAŁOLETNIAMI DZIEĆMI I KOBIET W CIAŻY „ETEZJA”

Ośrodek „Etezja” rozpoczął działalność 2 kwietnia ub. roku. Placówka prowadzona jest na zlecenie m.st. Warszawy. Do placówki kierowane są mieszkanki Warszawy - kobiety z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży. Procedura kierowania realizowana jest na podstawie zarządzenia Prezydent m.st. Warszawy poprzez Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie, które wydaje decyzję kierującą do ośrodka. Kobieta nie posiadająca decyzji nie może zostać przyjęta do placówki. Poprzez realizację programu oraz podejmowanie określonych działań ośrodek miał na celu:

1. Udzielanie wszechstronnej pomocy i wsparcia w przewycięzaniu sytuacji kryzysowej.

Sposoby realizacji: zapewnienie bezpiecznego schronienia, dostępu do pomocy psychologicznej, socjalnej, prawnej, pedagogicznej; systematyczny kontakt z placówkami i instytucjami oraz służbami pomagającymi podopiecznym placówki; wsparcie w postaci przekazywanych doraźnie artykułów spożywczych, higieniczno- kosmetycznych, gospodarczych.

2. Rozwijanie i wzmacnianie aktywności i samodzielności życiowej oraz poprawy funkcjonowania społecznego i zawodowego.

Sposoby realizacji: podpisanie kontraktu socjalnego, angażowanie się w działalność grup samopomocowych na terenie placówki, udział w warsztatach umiejętności prospołecznych, aktywizacja zawodowa, systematyczny kontakt z urzędami pracy, klubami pracy, organizacjami pomagającymi osobom bezrobotnym powrócić na rynek pracy. Tego typu działania w odniesieniu do kontraktu socjalnego realizowane były na poziomie 90 % i miały wpływ na poprawę sytuacji socjalno- bytowej tych kobiet. Do tej grupy można zaliczyć podopieczne, które znalazły pracę bądź ją utrzymywały, poprawiły swoją sytuację mieszkaniową, nawiązały kontakt z rodziną itp.

3. Zwiększenie kompetencji rodzicielskich matek oraz ich zaradności w opiece nad dzieckiem/dziećmi.

Sposoby realizacji: indywidualne objęcie matki pomocą pedagogiczną oraz psychologiczną: udział matki w warsztatach umiejętności wychowawczych; zlecenie wykonywania zadań przez pedagoga lub psychologa w zakresie nawiązywania relacji z dzieckiem czy też organizowania wspólnych zajęć z dzieckiem. Wzrost kompetencji oraz zaradności w opiece nad dziećmi był na poziomie 70% kobiet, natomiast relacja z dzieckiem uległa poprawie na poziomie 40% .

4. Wyrównywanie szans rozwojowych, wychowawczych i edukacyjnych dzieci matek przebywających w ośrodku.

Sposób realizacji: zapewnienie dzieciom dostępu do konsultacji psychopedagogicznych, a w uzasadnionym przypadku po wyłonieniu się odpowiedniej grupy wiekowej 8-12 lat prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych; organizowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez udział w wyjściach do miejsc edukacyjno- rozwojowych, obiektów kulturalno- rozrywkowych; organizowanie na terenie placówki zabaw ruchowych. Poza konsultacjami wyrównywanie szans rozwojowych, wychowawczych i edukacyjnych odbywało się poprzez min. wyjścia edukacyjno- rozrywkowe i z tej formy pomocy skorzystało 59 dzieci.

5. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej.

Sposoby realizacji: zachęcanie do podnoszenia kompetencji społecznych poprzez np. udział w warsztatach umiejętności prospołecznych; aktywizacja zawodowa; integracja ze środowiskiem do którego podopieczna przewiduje powrót po zakończonym okresie pobytu w placówce. U 22 kobiet nastąpił wzrost kompetencji społecznych poprzez udział min.: w

warsztatach umiejętności społecznych oraz aktywizacji zawodowej i współpracy z podmiotami ze środowiska docelowego pobytu.

6. Zapobieganie sieroctwu społecznemu i powielaniu złych wzorców rodzicielskich.

Sposób realizacji: m.in. udział w warsztatach umiejętności wychowawczych; konsultacjach psychologicznych, pedagogicznych; organizowanie aktywnego spędzania czasu z dzieckiem/dziećmi; inicjowanie grup samopomocowych. Większość kobiet korzystała z zaleconych konsultacji psychologicznych i pedagogicznych, a 17 kobiet starało się aktywnie i kreatywnie spędzać czas z dziećmi stosując się do zaleceń pedagogicznych.

7. Przeciwdziałanie wszelkim formom przemocy i dyskryminacji.

Sposoby realizacji: poprzez specjalistyczne konsultacje zdobywanie wiedzy nt. własnych praw oraz sposobów radzenie sobie z określonymi formami przemocy i dyskryminacji.

W okresie sprawozdawczym placówka zapewniła schronienie **168** osobom w tym **63** kobietom i **105** dzieciom. Ze względu na podział dzielnic w placówce przebywała następująca ilość osób:

Białołęka 18 osób (6 kobiet i 12 dzieci), Bielany 21 osób (8 kobiet i 13 dzieci), Mokotów 11 osób (5 kobiet i 6 dzieci), Ochota 4 osoby (1 kobieta i 3 dzieci), Praga Południe 19 osób (8 kobiet i 11 dzieci), Praga Północ 9 osób (3 kobiety i 6 dzieci), Śródmieście 9 osób (3 kobiety i 6 dzieci), Targówek 20 osób (7 kobiet i 13 dzieci), Ursus 2 osoby (kobieta i dziecko), Wawer 5 osób (kobieta i 4 dzieci), Wesoła 9 osób (3 kobiety i 6 dzieci), Wola 30 osób (13 kobiet i 17 dzieci), Żoliborz 2 osoby (kobieta i dziecko), Bemowo 3 osoby (kobieta i 2 dzieci), Rembertów 3 osoby (1 kobieta i 2 dzieci), Ursynów 3 osoby (kobieta i 2 dzieci). W zestawieniu nie ujęto dzielnicy Wilanów gdyż z niej nie pochodziła żadna z klientek.

Ze względu na wiek w placówce przebywało: 14 kobiet w przedziale wiekowym 19-25 lat; 47 kobiet w przedziale wiekowym 26- 45 lat oraz 2 kobiety powyżej 46 roku życia. W przypadku dzieci wyglądało to następująco: do 5 roku życia było 65 dzieci; w przedziale wiekowym 6- 13 lat było 29 dzieci, a przedziale 13-18 lat było 11 dzieci.

Powody przyjęcia do placówki ww. osób to:

- przemoc w rodzinie w tym procedura Niebieskiej Karty: 34 osoby (14 kobiet i 20 dzieci);
- utrata miejsca zamieszkania: 83 osoby (32 kobiety i 51 dzieci);
- konflikt rodzinny: 34 osoby (12 kobiet i 22 dzieci);
- ochrona macierzyństwa: 9 osób (5 kobiet i 4 dzieci);

- inne: 7 dzieci urodziło się w trakcie pobytu matki w placówce, a 1 dziecko zostało skierowane do placówki w trakcie pobytu matki.

Średni pobyt placówki w okresie sprawozdawczym wynosił 4 miesiące, wyjątek stanowiło 5 kobiet, które opuściły placówkę z powodów dyscyplinarnych. W sumie przeprowadzono 190 spotkań o charakterze interdyscyplinarnym z udziałem pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej kierujących mieszkankę do placówki oraz z udziałem przedstawicieli innych służb np. kurateli, oświaty.

➤ **Pomocą socjalną w ramach 3 etatów objęto 168 osób. Ze względu na rodzaj spraw monitorowano lub uruchomiono następujące sprawy:**

- mieszkaniowe:

- a) 13 kobiet złożyło wnioski o najem lokalu socjalnego mieszkając w placówce,
- b) w 11 przypadkach podpisano programy wychodzenia z bezdomności przez Ośrodki Pomocy Społecznej,
- c) w 37 przypadkach interweniowano w instytucjach, urzędach w sprawie przyspieszenia rozwiązania spraw mieszkaniowych podopiecznych,
- d) w 8 przypadkach wspierano kobiety w nawiązaniu kontaktu z rodziną, co 2 z nich pozwoliło na opuszczenie placówki,
- e) w 2 przypadku Właściwość Zasobów Lokalowych rozstrzygnęło Biuro Polityki Lokalowej Urzędu m.st. Warszawy,
- f) monitorowano 51 spraw mieszkaniowych będących w toku,
- g) w 3 przypadkach wyjaśniano sprawy spadkowe,
- h) w 1 przypadku kobiet wróciła do domu po osadzeniu męża w zakładzie karnym,

- opiekuńcze:

- a) alimentacyjne- 39 spraw,
- b) ustalenie ojcostwa- 11 spraw,
- c) zaprzeczenie ojcostwa- 3 sprawy,
- d) ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej - 10 spraw,
- e) w 4 przypadkach skierowano wnioski o wgląd w sytuację opiekuńczo- wychowawczą małoletnich dzieci,
- f) w 3 przypadkach instytucja na skutek zachowania matki podjęła z urzędu decyzję o skierowaniu sprawy do sądu o umieszczenie dzieci/ka w placówce,

- *rozwodowe* - 7 spraw

- *socjalne*:

- a) w 43 przypadkach monitorowano sprawy przyznawania zasiłków celowych dla podopiecznych,
- b) w 29 przypadkach monitorowano sprawy uregulowania świadczeń rodzinnych,
- c) w 8 przypadkach skierowano wnioski do komornika o egzekucję alimentacyjną,

- *edukacyjne*:

- a) 11 dzieci zostało zapisanych przy pomocy pracowników placówki i uczęszczało do żłobków,
- b) 6 dzieci zostało zapisanych przy pomocy pracowników placówki i uczęszczało do przedszkoli,
- b) 4 dzieciom przy pomocy pracowników placówki zmieniono szkołę podczas pobytu w placówce.

- *zdrowotne*:

- a) na podstawie współpracy i zaobserwowaniu niepokojących objawów monitorowano 19 spraw zdrowotnych podopiecznych i ich dzieci np. specjalistyczne konsultacje lekarskie i badania. Podjęcie współpracy przez podopiecznych na tej płaszczyźnie wpłynęło na jakość kontaktu z nimi i funkcjonowania ich dzieci.

- *zawodowe*

- a) 18 kobiet motywowano do podtrzymania pracy (12 kobiet podjęło pracę podczas pobytu w ośrodku, a 6 kobiet pracowało przed zamieszkaniem w placówce),
- b) 10 kobiet było w kursie aktywizacji zawodowej.

➤ **W zakresie poradnictwa pediatrycznego** pomocą objętych było 83 osoby (67 dzieci i 16 kobiet) b w ramach 91.5 godz. Wiodące problemy to: problemy zdrowotne w rodzinie wielodzietnej, rodzina emigrancka, różnice kalendarza szczepień i potrzeba dostosowania go do kalendarza szczepień ochronnych w Polsce, profilaktyka chorób zakaźnych, zapobieganie chorobom pasożytniczym, pielęgnacja niemowlęcia z wrodzonymi wadami, pielęgnacja niemowlęcia wg zaleceń pediatrycznych, wprowadzanie pierwszych posiłków bezmlecznych, dieta hipoalergiczna, alergie dziecięce, problemy związane z jękaniem się , ćwiczenia, zalecenia logopedyczne, dbanie o odpowiednią higienę jamy ustnej, mycie zębów, ograniczenie spożywania słodyczy. Dzięki profilaktyce pediatrycznej u matek nastąpił wzrost wiedzy i świadomości w jaki sposób dbać o rozwój dzieci.

➤ **Pomocą reedukatora** objęta była grupa 40 dzieci w ramach 121 godzin oddziaływań.. Zwykle dzieci uczestniczyły w cyklu zajęć, którego długość związana była z pobytem w Ośrodku i indywidualnymi potrzebami. Potrzeby uczestników były zróżnicowane wynikały min. z: uzupełnienia i utrwalenia wiadomości w wypadku dużej absencji w szkole, wyrównania deficytów wynikłych z zaniedbań środowiskowych i trudnej sytuacji życiowej dzieci, ćwiczeń grafomotorycznych, ćwiczeń w zakresie prawidłowej koordynacji wzrokowo-ruchowej i orientacji przestrzennej, ćwiczeń słuchu fonemowego oraz analizy i syntezy słuchowej, doskonalenie umiejętności czytania i pisanie, ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej. We wstępnej fazie zajęć oceniano umiejętności szkolne i rozwój percepcyjno-motoryczny każdego dziecka, co z jednej strony było konieczne dla zaplanowania terapii, a poza tym pozwalało śledzić rozwój i postępy.

➤ **Warsztaty z autoprezentacji** miały na celu stworzenie takich warunków dla uczestniczek projektu, w których będą się uczyć, ćwiczyć i doświadczać nowej wiedzy. Uczestniczki odkrywały swoje zasoby i ograniczenia. W trakcie zajęć nabywały umiejętności w rozpoznawaniu i nazywaniu swoich emocji, uczuć oraz wzmacniały umiejętności wypracowane w trakcie warsztatów. Zajęcia skoncentrowane były na autoprezentacji obejmującej zagadnienia: współpracy zespołowej, rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych, poczucia własnej wartości, aktywizacji zawodowej. Warsztaty przyczyniły się do poprawy funkcjonowania w zakresie umiejętności społecznych. Poprawa samooceny, wzrost poczucia własnej wartości, umiejętność funkcjonowania w środowisku, nawiązywanie relacji interpersonalnych to korzyści dla 17 uczestniczek wynikające z udziału w zajęciach w ramach 24 godzin trwania zajęć.

➤ **Praca metodą coachingu** zgodnie z założeniami miała stanowić formę wsparcia skoncentrowaną na „tu i teraz“ dotyczącą ukierunkowania na poprawę jakości życia osobistego i zawodowego. Opierała się na zasadzie, że to klient stanowi źródło zasobów. W praktyce oznacza to, że klient posiada zasoby, dzięki którym może rozwiązać swój problem. Najczęściej zgłaszane problemy dotyczyły m.in. następujących obszarów: aktywnego poszukiwania pracy, rozpoczęcia pracy zawodowej, lepszego zarządzania sobą w czasie, poprawy relacji w grupie. Oprócz wyżej wymienionych obszarów indywidualne spotkania coachingowe dotyczyły przepracowywania traumatycznych doświadczeń życiowych. Często te pierwotne doświadczenia były na tyle silne, że uniemożliwiały podjęcie konkretnych kroków życiowych. Dlatego też na etapie ustalania planu indywidualnego były uwzględniane i omawiane. Zajęcia te cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem. Pomocą objętych

zostało 18 kobiet w ramach 60 godzin konsultacji. Jedna z nich podjęła studia pedagogicznie, kilka podjęło pracę dorywczą.

➤ **Z prelekcji** z udziałem min.: specjalisty ds. lokalowych, pracownika referatu świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, kuratora, komornika, psychiatry, seksuologa, położnej, doradcy noszenia dzieci w chustach, (dobór prelegentów był odpowiedzią na bieżące potrzeby podopiecznych) skorzystało 36 kobiet, w ramach 22 godzin prelekcji. Poprzez tego typu spotkania mieszkanki zwiększyły swoją wiedzę i poznały nowe sposoby rozwiązywania trudnych dla nich spraw. Spotkania cieszyły się zainteresowaniem. Dawały możliwość zadawania pytań i uzyskania indywidualnych wskazówek.

➤ **Opieka pedagogiczna pełniona była przez 7 opiekunów** w ramach dyżurów weekendowych, świątecznych, popołudniowych i dziennych, a także w ramach zastępstwa urlopowych. Pomocą opiekunów pedagogicznych objętych było 168 osób. W sumie czas pracy 7 opiekunów pedagogicznych w okresie sprawozdawczym wyniósł 6852 godziny. Opieka odnosiła się do udzielania doraźnego wsparcia mieszkańcom placówki, reagowania na występujące sytuacje konfliktowe, inicjowanie różnego rodzaju aktywności podopiecznych np.: kreatywna opieka nad dziećmi, prace porządkowe na terenie placówki.

➤ **Pomoc prawna** świadczona była raz w tygodniu w ramach dyżuru w wymiarze łącznym 216 godzin. W sumie udzielono 133 porad prawnych z zakresu prawa rodzinnego, lokalowego, spadkowego, administracyjnego dla 59 kobiet i 29 porad dla pracowników (konsultacje indywidualne). Ponadto godziny pracy prawnika przeznaczono do: przygotowywania procedur, udzielania pracownikom porad telefonicznych i email w sprawach mieszanek, udziału w zebraniach dotyczących podopiecznych w związku z realizacją zadania, przygotowania statystyki.

➤ **Pomoc prawna** świadczona była raz w tygodniu w ramach dyżuru w wymiarze łącznym 216 godzin. W sumie udzielono 133 porad prawnych z zakresu prawa rodzinnego, lokalowego, spadkowego, administracyjnego dla 59 kobiet i 29 porad dla pracowników (konsultacje indywidualne). poprzez konsultacje indywidualne oraz prowadzenie warsztatów umiejętności prospołecznych. Dotyczyły one głównie rozwiązywania bieżących spraw i problemów osobistych podopiecznych. Indywidualną pomocą objęto 53 kobiety konsultując je 202 razy, a w ramach prowadzonych zajęć grupowych udział wzięło 30 kobiet.

➤ **Pomoc pedagogiczna** realizowana była w ramach pół etatu poprzez kontakt indywidualny i grupowy. W sumie pomocą objętych zostało 60 dzieci i 56 matek udzielając

łącznie 286 konsultacji. Spotkania miały na celu diagnozę występujących trudności opiekuńczo- wychowawczych oraz poszukiwanie sposobów rozwiązania problemów. Ponadto pedagog prowadził warsztaty umiejętności wychowawczych dla matek z których skorzystało 20 kobiet . Z zajęć socjoterapeutycznych skorzystało 12 dzieci w wieku 8-12 lat. Prowadzone one były od listopada do grudnia 2013 r.

- **Pomoc terapeuty dziecięcego** realizowana była średnio raz w tygodniu. Miała na celu diagnozę zgłaszanych przez matki problemów dziecka oraz pracę z dzieckiem Porady dla matek służyły korygowaniu trudnych zachowań w relacji dziecko – matka oraz wsparciu dziecka przez matki. W sumie udzielono 194 konsultacji dla 33 dzieci i 40 matek. Czas pracy terapeuty dziecięcego wyniósł 225 godzin.
- **Zajęcia aktywizujące dla dzieci** matek biorących udział w terapii lub warsztatach czy też wynikające z innych potrzeb matki realizowane były poprzez wyjścia dla dzieci do miejsc edukacyjno- rozrywkowych min: Aikido, basen, kolorado, kino, zoo, teatr, Manufaktura Cukierków, Planetarium, Centrum Nauk Kopernik, kręgielnia w HulaKula, lodowisko, ścianka wspinaczkowa, ping-pong, Łazienki Królewskie, Uniwersytet Warszawski- wykład mikołajkowy. Ponadto na terenie placówki prowadzone były zajęcia plastyczne, muzyczne, sportowe. Z zajęć skorzystało 59 dzieci. Łączny czas pracy dwóch opiekunek dziecięcych wyniósł 504 godziny.
- **Superwizja pracy zespołowej** odbywała się raz w miesiącu przez 5 godzin w której udział wzięło 12 osób. Łączny czas pracy superwizora wyniósł 45 godzin.

Z uzyskanych dotacji poza realizacją ww. programu możliwe było systematyczne, terminowe regulowanie opłat telefonicznych, zakup środków czystościowo - higienicznych, leków, artykułów spożywczych, zakup środków technicznych, materiałów dydaktycznych dla dzieci, uzupełnienie wyposażenia oraz opłacenie pracy zatrudnianych w Ośrodku osób, wykonanie i modernizacja strony www.

Poza oferowanymi oddziaływaniami psychologicznymi, pedagogicznymi, socjalnymi i prawnymi kobiety aktywnie uczestniczyły w przygotowaniach do comiesięcznych imprez okolicznościowych oraz comiesięcznego kiermaszu odzieży. Mieszkanki podejmowały różnego rodzaju akcje np. oddawanie krwi na rzecz jednego z dzieci mieszkających w placówce, zbieranie nakrętek dla podopiecznego jednej z fundacji, współorganizowały ośrodkową biblioteczkę, przygotowywały upominki w ramach podziękowania dla sponsorów przekazujących darowizny na ich rzecz oraz poczęstunki dla wolontariuszy wspierających

Ośrodek poprzez wolontariat pracowniczy. Mieszkancki placówki organizując społeczność domkową szukały realnych rozwiązań określonych problemów np. segregacja śmieci, prace porządkowe na terenie placówki, organizowanie grup samopomocowych. Wyżej wymienione działania pozwalały na integrację grupy i zmniejszały ilość występujących sytuacji konfliktowych.

W okresie sprawozdawczym pomocą objęte były również dzieci w ramach poradnictwa pedagogicznego i współpracy z terapeutą dziecięcym. Dla dzieci organizowano wyjścia do miejsc edukacyjno- rozrywkowych min: sala zabaw kolorado, parki miejskie, stadion narodowy, ZOO, kina, spektakle, lodowisko, Centrum Nauki Kopernik. Ponadto w placówce dzieci miały organizowane zajęcia plastyczne, zajęcia kulinarne, spotkanie z iluzjonistą, policją, strażą pożarną, brały udział w pożegnaniu zimy poprzez topienie Marzanny. Opieka nad dziećmi pełniona była podczas nieobecności matek w związku z załatwieniem ważnych dla nich spraw życiowych bądź udziału w zajęciach przez dwie opiekunki dziecięce w ramach dyżurów oraz podczas wyjść dla dzieci. Na terenie placówki organizowane były imprezy dla dzieci przy współpracy z matkami w ramach zaleceń pedagogicznych mających na celu nabywanie umiejętności spędzania aktywnie czasu matki z dziećmi i budowania wzajemnej relacji oraz wzmocnienia więzi. Imprezy te cieszyły się ogromnym powodzeniem u mieszkańców. Na przestrzeni kilku miesięcy można było zaobserwować zwiększone zaangażowanie matek w tego typu działania, które starały się racjonalnie i odpowiednio do wieku i rozwoju dzieci przygotowywać gry, zabawy, posiłki.

Placówka korzystała ze wsparcia wolontariuszy, którzy wspierali ośrodek w pracach biurowych, organizowali zajęcia dla dzieci, pomagali matkom w opiece nad dziećmi. Ponadto placówka korzystała z wyspecjalizowanego grona wolontariuszy: lekarza pediatry, położnej, farmaceutów, duli, coacha, trenerki pilates.

Placówka nawiązała współpracę z Białołęckim Ośrodkiem Kultury, który umożliwił bezpłatny udział mieszkańcom placówki w korzystaniu z oferty kulturalnej na terenie dzielnicy Białołęka. Fundacja „Zobacz Jestem” wspierała placówkę w zakresie pracy z osobami mającymi zaburzenia łaknienia, fundacja „Origo” wspierała podopieczne w okresie okołoporodowym oraz uczyła noszenia dzieci chustach. Fundacja „Orange” w ramach wolontariatu pracowniczego wsparła placówkę w dostosowaniu sal do zajęć dla dzieci oraz przygotowała prezenty bożonarodzeniowe. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz stowarzyszenie „Inicjatywa mieszkańców Białołęki”, a także przedszkole nr 76 im. „Warsa i Sawy” zorganizowało zbiórkę odzieży oraz żywności i zabawek na rzecz mieszkańców placówki.

Roczne funkcjonowanie placówki pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków. Ośrodek jest ważnym miejscem w procesie usamodzielniania się kobiet. Pobyt w Ośrodku pozwala im na podjęcie kroków poprzez np. uregulowanie spraw mieszkaniowych, opiekuńczych, zawodowych, wsparcie psychologiczno- pedagogiczne, które przyczyniają się do zwiększenia ich samodzielności. Przeciętny profil mieszkanki to kobieta mająca 31 lat, wykształcenie podstawowe lub zawodowe, 2 dzieci do 5 roku życia, przebywa w placówce przez około 4 miesiące i wcześniej korzystała ze schronienia w innym Ośrodku, średni dochód 1036 zł. Kobiety mieszkające w placówce należy wspierać w działaniach. Większość z nich ma niską motywację do zmiany sytuacji., dlatego też personel placówki w codziennej pracy pokazuje, jak ważne jest wyjście z systemu pomocy społecznej.

Stowarzyszenie zajmuje ważne miejsce w systemie pomocy społecznej na terenie m. st. Warszawy. Od wielu lat realizuje liczne projekty mające na celu ograniczenie wykluczenia społecznego beneficjentów, które cieszą się uznaniem społecznym. W codziennej pracy personel dąży do podniesienia jakości świadczonej pomocy, poprzez podnoszenie kwalifikacji, nawiązywanie współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz podopiecznych. Celem dalszej działalności Stowarzyszenia jest rozwój nowych projektów i inicjatyw prospołecznych.

Zarząd:

*Tadeusz Wieszczyk
Bolesław Michalski*

Zarząd:

*Ewa Jagodzińska
Bolesław Michalski
Tadeusz Wieszczyk*